

ГРОМАДЯНСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ

**Звіт за результатами
дослідження**

Дослідження проводилося Київським міжнародним інститутом соціології у межах проекту «Ініціатива секторальної підтримки громадянського суспільства», що реалізується ICAP Єднання у консорціумі з Українським незалежним центром політичних досліджень (УНЦПД) та Центром демократії та верховенства права (ЦЕДЕМ) завдяки щирій підтримці американського народу, наданій через Агентство США з міжнародного розвитку (USAID). Зміст дослідження не обов'язково відображає погляди ICAP Єднання, погляди Агентства США з міжнародного розвитку або Уряду США.

Зміст

Методологія	5
Основні результати	7
I. Передумови роботи громадських та благодійних організацій:	
статистичний, аналітичний і медійний аспекти	11
1.1 Аналіз вторинної кількісної інформації щодо роботи громадських та благодійних організацій після 2014 року.	11
1.2 Аналіз опублікованих досліджень присвячених роботі громадських та благодійних організацій після 2014 року	14
1.3. Представлення громадських та благодійних організацій в українському медіа-просторі в 2022 році	15
II. Характеристики організацій - учасників опитування	24
III. Вплив і роль громадських та благодійних організацій в Україні	27
IV. Рівень адаптації	30
V. Пріоритети діяльності	38
VI. Залучення до співпраці	45
VII. Фінансова спроможність	51
VIII. Плани на майбутнє і участь у відбудові України	54

Глосарій

АТО – Антитерористична операція

ДССУ - Державна служба статистики України

АР Крим - Автономна республіка Крим

ЗСУ - Збройні сили України

ОГС - Організації громадянського суспільства

НУО - Неурядові організації

БО - Благодійна організація

БФ - Благодійний фонд

ВО - Волонтерська організація

ГО - Громадська організація

ВПО - Внутрішньо переміщені особи

ОСББ - Об'єднання співвласників багатоквартирних будинків

ТБ - Телебачення

ЗМІ - Засоби масової інформації

ТРО - Територіальна оборона

Методологія

Головною метою цього дослідження є вивчення стану громадянського суспільства України в умовах війни, зокрема вивчення досвіду адаптації та роботи громадських і благодійних організацій, а також волонтерських та гуманітарних ініціатив після повномасштабного вторгнення.

У цьому звіті представлені результати опитування громадських і благодійних організацій (БО/ГО), а також проведення 12 онлайн глибинних інтерв'ю з найбільш активними представниками ГО/БО, а також однієї фокус-групової дискусії для фіксації експертної оцінки поточного стану справ у сфері діяльності громадянського суспільства. Для досягнення цілей дослідницького проєкту, крім опитування БО/ГО було також проведено кабінетний аналіз (desk research) вторинних даних щодо діяльності громадських і благодійних організацій (дані Держкомстату, дані відкритих реєстрів, наукові та аналітичні публікації, результати попередніх досліджень і т.і.).

Також був проведений медіамоніторинг, для якого обрано національні та регіональні онлайн-ЗМІ, інформаційні агентства, сайти організацій та органів влади, ТБ (Єдиний марафон), загальноукраїнські та регіональні друковані ЗМІ та соціальні мережі (Facebook, Twitter, YouTube, Telegram та Instagram). Аналізу підлягали всі суспільно-політичні матеріали обраних ЗМІ, відібрані за ключовими словами «благодійний фонд», «благодійна організація», «громадська організація», «волонтерська організація».

Дослідження було проведене Київським міжнародним інститутом соціології (КМІС).

Для опитування були відібрані організації, які мають наступні КВЕД:

88.99 (КВЕД 2010) / 85.32.5 (КВЕД 2005) (благодійна діяльність)

94.99 (КВЕД 2010) / 91.33.0 (КВЕД 2005) - (Діяльність громадських організацій) – лише діяльність організацій, безпосередньо не пов'язаних із політичними партіями, які впливають на суспільну думку шляхом просвіти, політичного впливу, збирання коштів тощо:

- цивільні ініціативи та рухи протесту
- екологічний рух
- організації, які виступають на підтримку розвитку громад і розширення можливостей освіти, н.в.і.у.
- організації захисту та поліпшення умов існування окремих груп населення, наприклад, етнічних груп і груп меншості тощо
- асоціації патріотичного напрямку, у т.ч. асоціації ветеранів війни
- діяльність із надання гранту членськими або іншими організаціями

82.99 (КВЕД 2010) – (Надання інших допоміжних комерційних послуг, н.в.і.у.):

- лише діяльність організацій зі збирання коштів на благодійні потреби, що їх здійснюють за винагороду або на основі контракту

Основою вибірки слугував перелік цільових організацій, який був підготовлений компанією Опендатабот, що надає доступ до державних даних з основних публічних реєстрів.

Для участі в дослідженні були відібрані організації за зазначеними КВЕД, які мають офіційну реєстрацію і на момент опитування офіційно не припинили своєї діяльності. Під час опитування використовувався додатковий скринінг, який дозволив відібрати організації, які ведуть активну діяльність. Скринінг здійснювався за допомогою наступного запитання:

Вкажіть, будь ласка, поточний статус діяльності Вашої ГО/БО:

- 1 Діюча (проводиться активна реалізація проєктів та звітність перед громадськістю/бе нефіціарами).
- 2 Тимчасово не діюча.
- 3 Припинила діяльність повністю.
- 4 Планується зміна формату та ребрендинг.

Ті організації, які віднесли себе до діючих, були запрошені взяти участь в опитуванні.

Загалом було сформовано дві страти:

- 1) БО/ГО, створені до початку повномасштабного вторгнення;
- 2) БО/ГО, створені після 24.02.2022.

Для відбору потенційних учасників опитування використовувався простий покроковий відбір в межах страти. Було зроблено не менш ніж 3 спроби досягнути респондента.

Для підвибірки довгий період діючих БО/ГО рівень взаємодії (contact rate) – кількість результативних контактів з організаціями складає 7%, рівень відповіді – 32%. Для підвибірки новостворених БО/ГО рівень взаємодії складає 36%, рівень відповіді 47%. Слід зауважити, що під час збору даних відбувались обстріли критичної інфраструктури України, які призвели до тривалих аварійних відключень світла і комунікацій, що могло знизити рівень участі.

Опитування проводилося з 9 грудня 2022 року по 4 січня 2023 року. Основним методом збору даних було телефонне інтерв'ю, в окремих випадках за бажанням респондентів, а також для частини новостворених БО/ГО під час тривалого вимкнення світла, респондентам була надана можливість самостійно надати відповіді на онлайн опитувальник.

Загалом було опитано 1519 представників громадських і благодійних організацій, з яких 1003 представляють БО/ГО, зареєстровані до 24.02.2022 і 516 - новостворені ГО/БО. В опитуванні взяли участь організації з усіх областей України і міста Києва, а також у вибірку потрапило 0,6% організацій, переміщених за кордон.

На етапі обробки даних отримані результати були зважені з урахуванням фактичного співвідношення БО/ГО, зареєстрованих до і після 24.02.2022, оскільки в вибірці новостворені організації були перепредставлені для більш точного аналізу і порівняння.

Вибірка дослідження репрезентативна для громадських і благодійних організацій, цільової групи КВЕД, які наразі ведуть активну діяльність.

Статистична похибка вибірки (з імовірністю 0,95 і без врахування дизайн-ефекту) не перевищує 2,5% для всієї вибірки, 3,0% - для БО/ГО, зареєстрованих до 24.02.2022, 4,2% - для БО/ГО, зареєстрованих після повномасштабного вторгнення.

Основні результати

Передумови роботи громадських та благодійних організацій

Станом на грудень 2021 року кількість зареєстрованих громадських організацій досягла 96 258, що на 19 193 більше, ніж в 2013 році (приріст 25%). Кількість зареєстрованих благодійних організацій постійно зростала протягом останніх 10 років. На кінець 2021 року вона склала 20 499 БО, що на 5 598 організацій більше ніж в 2013 році (приріст 38%). Повномасштабне вторгнення 2022 року зменшило кількість нових ГО, що з'являються в Україні, проте радикально збільшило число нових благодійних організацій. В 2022 році¹ було зареєстровано 2 760 ГО (в 2021 році – 4360, в 2020 – 3739, в 2019 – 4905), кількість реєстрацій нових БО склала 6367 нових організацій (для порівняння: 830 нових БО було зареєстровано в 2021 році, в 2020 – 723, в 2019 – 654). Найбільша кількість нових БО і ГО в 2022 році з'явилися в Києві, Київській області, Львівській, Харківській, Дніпропетровській та Одеській областях.

Кількість згадок благодійних фондів, благодійних організацій, громадських організацій, волонтерських організацій в українському медіапросторі зростає з лютого 2022 року по листопад майже в 10 разів: з 9 398 згадок в лютому до 97 940 в листопаді.

Теми повідомлень про діяльність благодійних та громадських організацій було категоризовано на дві великі групи: військова та гуманітарна допомога. Частота появи двох видів повідомлень була майже однаковою, з невеликою перевагою військової компоненти: з лютого по листопад 2022 року було зафіксовано 234 755 публікацій на військову тематику, так 222 742 публікації на гуманітарну тематику.

Лідерами за кількістю згадок в медіапросторі є БФ «Повернись живим», UNITED 24, ГО «Справа громад», БФ Сергія Притули, БФ Фонд Порошенка, БО «Карітас».

З початку повномасштабної війни лише на рахунки НБУ та у три найбільші фонди (United24, Повернись живим та фонд Притули) українці і іноземці задонатили понад 33,96 млрд грн (майже 1 млрд доларів)².

Вплив і роль громадських та благодійних організацій в Україні

Діяльність ГО/БО в Україні до і після початку повномасштабної війни загалом досить високо оцінюється представниками громадського сектору. Загалом, 81,6% оцінили діяльність ГО/БО задовільно / цілком задовільно до початку вторгнення (24.02.2022), а після вторгнення цей показник сягає 90,1% (спостерігається зростання позитивних оцінок).

ГО/БО переконані, що громадянським суспільством здійснювався вплив на загальний стан справ в Україні на момент повномасштабного вторгнення. Зокрема переважають середні оцінки, але 37,7% вказують на сильний / дуже сильний вплив, 20,1% - на слабкий або його відсутність.

Оцінюючи вплив власного ГО/БО, 40,3-41,4% вважають, що цілком або скоріше можуть впливати на загальні справи в країні, проте 59,7-58,6% вважають власний вплив незначним або взагалі відсутнім.

На думку представників тривало діючих і новостворених ГО/БО громадянська активність

¹ Хоча більш коректно говорити про 11 місяців 2022 року - повних даних за рік поки що немає.

² Майже 1 млрд доларів зібрали найбільші фонди країни. Йдеться про рахунки НБУ та фонди United24, Повернись живим, Фонд Притули, 23 січня 2023 <https://opendatabot.ua/analytics/donats-2022>

відіграє суттєву роль в українському суспільстві в часи війни: 97.1% – вважають, що це сприяє консолідації суспільства та стимулює віру у перемогу; 96.7% – створює відчуття підтримки для ЗСУ; 96.2% – відчуття згуртованості, незламності та рішучості українського народу; 93.8% – відчуття піклування для постраждалих від війни та вразливих категорій громадян. До того ж 96.0% вважають, що успішність волонтерського руху втілює надію на краще майбутнє.

Рівень адаптації

Дві третини опитаних БО/ГО повністю, або більшою мірою адаптувалися спочатку до роботи в умовах пандемії, а потім до умов повномасштабної війни. Розподіл оцінок власної адаптації до найбільших викликів останнього часу є дуже подібним, як і середній рівень адаптації, який складає 3.9 балів.

Тільки половина (50,4%) ГО/БО повністю або значною мірою адаптувалися до нових умов роботи, 42.2% БО/ГО мають середній рівень адаптації, 7.4% – зовсім або переважно не змогли адаптуватися до викликів пандемії та воєнного часу.

91.0% тривало діючих організацій продовжили активність та зберегли команду під час пандемії, дещо менше 88.3% забезпечили це під час війни. Повністю або в значною мірою 86.9% зберегли комунікацію з цільовими аудиторіями під час пандемії, 81.8% зробили це під час війни. Загалом 76.2% БО/ГО вдалось зберегти і напрацювати нові партнерства під час пандемії, і майже стільки ж – 73.5% під час війни. Успішно реалізовувати проєкти і активності під час пандемії вдалось 78.0% і дещо менше – 71.5% під час війни. Найбільш проблемною сферою виглядає фінансування організацій, яке вдалось забезпечити 63.6% БО/ГО під час пандемії і тільки 57.6% БО/ГО під час повномасштабного вторгнення.

Тільки третина всіх організацій не стикались із труднощами реалізації власної діяльності. Водночас 18.7% організації що вели діяльність до 24.02.2022 постійно / досить часто стикались з труднощами до початку вторгнення, а з початком повномасштабної війни, їхня частка зросла до 26.3%. Серед новостворених ГО/БО труднощі в реалізації діяльності після початку війни мають 26.7%.

Основні труднощі в діяльності ГО/БО, як напередодні вторгнення, так і після нього, стосуються **фінансової забезпеченості**: Серед ГО/БО, діючих до 24.02.2022 про це повідомили 59.8%, а після початку війни – 49.6% (що може зумовлюватись згортанням активності та заморожуванням проєктів під час війни). Серед новостворених ГО/БО про фінансові труднощі повідомили 61.6%.

Серед інших поширених труднощів вирізняється **наявність офісу та комунікацій** (електропостачання, інтернет): до початку вторгнення 24.1% діючих ГО/БО мали такі труднощі, після ця частка зросла до 43.3%. Серед новостворених ГО/БО подібні труднощі мають 42.2%; Також **технічна забезпеченість** (обладнання, канцелярія, транспорт тощо): чверть ГО/БО, працюючих тривалий час (24.1% до вторгнення і 25.5% після нього) і 38.1% новостворених організацій; Та **фізична безпека команди і майна організації**: 7.7% до початку війни та 32.5% після. Серед новостворених - показник сягає 18.5%.

71.8% організаціям, які мають тривалий досвід роботи, зазвичай або цілком вдавалось долати труднощі до початку вторгнення та 68.3% після початку. Серед новостворених ГО/БО долають труднощі 81.2%.

Тільки 1/5 частина діючих до вторгнення ГО/БО припиняли діяльність (в середньому на 4 місяці) і потім відновили її, 79.5% таких організацій взагалі не припиняли роботи.

Викликами адаптації до умов роботи під час війни для ГО/БО, що розпочали свою діяльність ще до 24.02.2022, стали створення безпечних умов роботи для команди (40.8%), налагодження ефективної взаємодії з партнерами (29.8%), скорочення кількості працівників (29%) і втрата фінансової підтримки (28.2%), організація роботи всередині команди (22.6%), пошук шляхів ефективної взаємодії з цільовими групами (20.4%), переміщення організації (13%) та інші (6.7%). Не змогли визначити виклики або не стикались з ними 7.9%.

Пріоритети діяльності

До вторгнення найчастіше серед пріоритетів ГО/БО називали культуру, спорт туризм (36.0%) і освіту (29.1%), то зараз їх згадують рідше (відповідно на 8.8% і 5.3%). Натомість допомога армії і жертвам російської агресії зараз є пріоритетом діяльності для 43% ГО/БО, тобто спостерігається зростання відповідно на 21.3% для допомоги ЗСУ і на 25.7% - жертвам війни і переселенцям.

ТОП-10 сфер діяльності ГО/БО до і після повномасштабного вторгнення:

- Допомога армії, ветеранам 21.9% -> 43.2% (зростання)
- Допомога жертвам війни і переселенцям 17.5% -> 43.2% (зростання)
- Культура і спорт, туризм 36.0% -> 27.2% (зменшення)
- Освіта 29.1% -> 23.8% (зменшення)
- Правова допомога 17.1% -> 14.7%*³
- Захист прав людини 15.2% -> 13.3%*
- Допомога вразливим верствам населення, людям з особливими потребами 11.5% -> 12.0%*
- Екологія 14.7% -> 10.3%*
- Соціальне підприємництво 10.7% -> 8.4%*
- Наукові і аналітичні дослідження, консалтинг 9.8% -> 7.9%*

Серед новостворених ГО/БО 65.1% сфокусовані на допомозі армії і 61.8% – на допомозі жертвам війни. Зокрема 42.1% пояснюють вибір актуальністю напрямку, 29.7% вважають, що існує нагальна потреба в подібних організаціях, 19.4% вибрали цей напрямок, тому, що він дотичний до допомоги державі у ліквідації наслідків війни.

Переважна більшість (80.8%) вважають напрямок діяльності своєї організації в умовах війни переважно або цілком актуальною. Загалом 89.0% високо оцінюють актуальність напрямку власної діяльності після завершення війни в Україні.

Тільки чверть (24.7%) БО/ГО, які розпочали свою роботу ще до повномасштабної війни, продовжили її у звичних для себе сферах після початку вторгнення. Водночас 18.8% організацій переорієнтували свою активність відповідно до нових викликів, а більшість (56.4%) ГО/БО поєднують пріоритети довоєнної роботи із новими напрямками.

Тільки 14.3% організацій вважають необхідним змінити напрямок діяльності в умовах війни, тоді як 78.9% вважають, що цього не варто робити, водночас 61.6% представників ГО/БО переконані, що існує потреба у розвитку додаткових напрямків діяльності в умовах війни,

³Позначка * означає, що не було зафіксовано статистично значущих змін

серед актуальних напрямків найчастіше називали: допомогу військовим (18.0%) та робота з вимушено переміщеними українцями (17.3%).

Допомога ЗСУ в період АТО і війни

21.9% всіх ГО/БО до повномасштабного вторгнення і 43.2% після його початку назвали допомогу армії і ветеранам, як пріоритетну діяльність.

Серед тривало діючих ГО/БО 54.5% долучались до ініціатив допомоги ЗСУ до початку вторгнення та 76.8% після, серед новостворених ГО/БО цей показник сягає 77.7%. Загалом серед усіх ГО/БО – 77% зараз беруть участь в допомозі ЗСУ. Ініціативи з допомоги ЗСУ мають переважно вигляд гуманітарної допомоги (86%) та інформаційної підтримки (69.2%). Відносно рідше був названий збір коштів на інші потреби ЗСУ (49.3%).

Залучення до співпраці

Рекрутинг співробітників: До війни приблизно половина БО/ГО (48.8%) час від часу проводили рекрутингові компанії, після початку вторгнення їхня частка скоротилась до 21.9%.

Волонтерські програми: Новостворені організації більше покладаються на залучення волонтерів, оскільки 47.1% повідомляють про наявність волонтерських програм і політики по залученню волонтерів.

Співпраця з іншими БО/ГО: Серед ГО/БО діючих до 24.02.2022 до вторгнення 16.2% постійно залучали до співпраці інші благодійні / громадські організації та 16.8% після, а ситуаційне проектне партнерство скоротилося з 49.5% до 42.4%. Серед новостворених організацій 28.9% робили це постійно і ще 40.9% – в межах окремих проєктів.

Співпраця з комерційними організаціями: не дуже поширена серед організацій, діючих до 24.02.2022. 8.2% до війни та 7.3% після, ситуаційна проектна співпраця значно скоротилась – з 40.4% до 28.3%. Новостворені ГО/БО децю більше співпрацюють з бізнесом на постійній основі (10.3%) і приблизно так само (29.5%) мають спільні проєкти.

Співпраця з інфлюенсерами і медійними персонами: на постійній основі не перевищує 5%. Проектна співпраця з початком вторгнення скоротилась з 36.7% до 21.5% серед тривало діючих організацій і сягає 26.9% у новостворених ГО/БО.

Спроби залучень людей/організацій за межами України: серед діючих до 24.02.2022 – 62.5% до повномасштабної війни і 60.3% після її початку не робили спроб залучень до співпраці, серед новостворених організацій таких набагато менше – 40.9%.

Загалом 28.8% ГО/БО вважають, що в ході спільного подолання наслідків війни їм вдалося дуже добре/добре налагодити контакти з органами центральної влади і 45.6% – з органами місцевої влади.

Пропозиції проектної співпраці в умовах війни, спрямовані на допомогу ЗСУ, отримували 41.4% ГО/БО, створених до повномасштабної війни і 48.3% створених після цього. Пропозиції проектної співпраці, спрямовані на допомогу категоріям населення, постраждалим від війни для давно діючих ГО/БО сягають 47.9% та 54.5% для новоутворених.

Фінансова спроможність

Основними джерелами фінансування громадського сектору в Україні є пожертви, членські і благодійні внески – зазначили 2/3 опитаних організацій. З великим відривом слідує

слідують міжнародні гранти (21.6%) і доходи від власної економічної діяльності (15.3%).

Оцінюючи напрямки фінансування, які варто розвивати після початку війни, БО/ГО сходяться на думці, що найбільші перспективи мають міжнародні гранти – 57.6% тривало діючих організацій і 73.3% новостворених.

Участь у майбутній відбудові України

52.4% ГО/БО точно планують долучитися до громадських ініціатив у відбудові інфраструктури після війни, 27.6% скоріше за все планують долучитися. Серед ГО/БО, які це планують робити, 82.5% (які діяли до вторгнення) та 79.9% (новоутворені) зазначили про потребу у нових навичках або підвищення рівня кваліфікації працівників для участі у відбудові. Серед необхідних навичок згадують ті, що скоріше стосуються загальних внутрішніх питань функціонування БО/ГО: менеджмент, фандрейзинг, грантрайтинг і грантменеджмент, різноманітна звітність, юридичні і бухгалтерські знання, цифрова і комп'ютерна грамотність, робота в команді, знання мов тощо.

Загалом 87.7% громадських і благодійних організацій України планують долучитися до громадських ініціатив у гуманітарній допомозі після війни. Точно такі плани мають 57.2% і скоріше за все планують долучитись – 30.5%. Плани щодо різноманітних фінансових внесків у відбудову країни (наприклад, спрямуванням згенерованих своєю діяльністю коштів або ініціювання залучення коштів на важливі справи) після закінчення війни мають 59.6% тривало діючих ГО/БО і 77.5% новостворених.

I. Передумови роботи громадських та благодійних організацій: статистичний, аналітичний і медійний аспекти

1.1 Аналіз вторинної кількісної інформації щодо роботи громадських та благодійних організацій після 2014 року.

За даними ДССУ⁴ в період 2014-2015 рр. відбувалось зниження кількості зареєстрованих громадських організацій порівняно з 2013 роком. Частково це могло бути пов'язано із тим, що починаючи з 2014 року не враховувались дані тимчасово окупованої території АР Крим і м. Севастополя. З 2016 року почалося стабільне зростання кількості ГО: на грудень 2021 року⁵ їх кількість досягла 96 258, що на 19 193 більше, ніж в 2013 році (приріст 25%). Що стосується БО, то за винятком періоду між 2014 та 2015 роком, кількість зареєстрованих благодійних організацій постійно зростала після 2013 року. На кінець 2021 року вона склала 20 499 БО, що на 5 598 організацій більше, ніж в 2013 році (приріст 38%). Високі темпи зростання демонстрували ОСББ: за винятком періоду між 2014 та 2015 роком, кількість зареєстрованих ОСББ постійно зростала після 2013 року і на кінець 2021 року вона склала 37 435 ОСББ, що на 21 337 об'єднань більше, ніж в 2013 році (на 132% більше).

Хоча абсолютна кількість зареєстрованих ГО в 2021 році значно більша, ніж кількість БО та ОСББ, темпи приросту кількості останніх були вищими: число ОСББ зросло порівняно з 2013 роком на 132%, БО - на 38%, ГО - тільки на 25%.

Графік 1.1

Цей аналіз динаміки кількості ГО та БО спирався на кількість чинних (хоча б на папері) організацій, які колись, можливо, досить давно, можливо останнім часом, зареєструвалися і формально не припинили своєї діяльності. Зробити картину більш детальною та виразною може дати аналіз динаміки реєстрації нових організацій. За такого підходу видно, що період 2014-2017 рр. насправді був роками, коли кількість нових ГО кожного року ставала більшою, і в 2017 році було зареєстровано більш ніж в 2 рази більше нових ГО, ніж в 2014 (4 827 проти 2 322). Проміжок 2018-2019 - це плато за кількістю реєстрації нових ГО. А в 2022 році⁶ було зареєстровано 2 760 ГО - менше було тільки в 2014 році. У той же час для благодійних організацій динаміка була іншою: з 2014 по 2019 роки кількість нових БО кожен рік ставала меншою, вона дещо зросла в 2020-21 рр, і в 2022 відбувся бум реєстрації нових БО – 6 367 нових організацій (830 нових БО було зареєстровано попереднього року, майже в 8 разів менше, хоча дані за 2022 рік, звісно, поки ще не повні). Тобто, повномасштабне вторгнення 2022 року зменшило кількість нових ГО, що з'являються в Україні, проте радикально збільшило число нових благодійних організацій.

Графік 1.2

Реєстрація громадських організацій в 2022 році після повномасштабного вторгнення була розподілена по днях року приблизно так само, як і в 2021 році (хоча і з меншою кількістю реєстрацій в середньому в день), тоді як реєстрація благодійних організацій мала дуже чіткий, і відмінний від 2021 року, часовий патерн: найбільше БО реєструвалося в перші місяці після 24 лютого, потім їх число спадало.

Найбільша кількість нових БО і ГО в 2022 році з'явилися в Києві, Київській області, Львівській, Харківській, Дніпропетровській та Одеській областях.

Графік 1.3

Видається, що в західних областях (наприклад, Львівській, Закарпатській) створення нових громадських та благодійних організацій відбувалось більш «децентралізовано», ніж, наприклад, в Одеській чи Харківській, де також з'явилося багато ГО та БО, але значна їх частина зареєструвалась в обласних центрах. Для ілюстрації: в невеликій Закарпатській області (608 населених пунктів, 284 нові організації) нові ГО або БО було зареєстровано в 79 різних населених пунктах, в великій Одеській області (1174 населених пункти, 501 нова організація) – в 65 населених пунктах.

⁴ Державна служба статистики України. Реєстр статистичних одиниць. Кількість зареєстрованих юридичних осіб за організаційно-правовими формами господарювання з розподілом за ознакою статі керівника (2013-2021) <https://ukrstat.gov.ua/>

⁵ Дані за 2022 рік поки що не оприлюднені Державною службою статистики України.

⁶ Хоча більш коректно говорити про 11 місяців 2022 року - повних даних за рік поки що немає.

Якщо порівнювати темпи створення нових ГО та БО з 2014 роком, то в 2022 році вони найбільше зросли в Харківській області (в 2014 році було зареєстровано 91 організацію, в 2022 - майже 500), Чернівецькій, Волинській, Одеській, Закарпатській та місті Києві.

Серед керівників громадських та благодійних організацій значно переважають чоловіки (72% і 62% відповідно), тоді як серед таких ОГС, як профспілки та ОСББ, навпаки, жінки (62% та 53% відповідно). Оскільки результати базуються на даних ДССУ, інші гендери в аналізі не враховано.

Графік 1.4

1.2 Аналіз опублікованих досліджень присвячених роботі громадських та благодійних організацій після 2014 року

В опублікованих дослідженнях, що стосуються функціонування ГО та БО в Україні після 2014 різні автори сходяться в тому, що основним джерелом фінансування діяльності ГО та БО є міжнародна донорська допомога. Частка НУО, для яких міжнародна донорська допомога є основним джерелом фінансування за даними деяких досліджень складає «більше половини»⁷, за іншими - наближається до двох третин⁸. Після 2014 року значно змінилась структура бенефіціарів діяльності ГО та БО: зросла частка організацій, які допомагають українській армії, ВПО, цивільним, що проживають на територіях проведення АТО^{9, 10}. Велика кількість організацій працює в сфері допомоги ветеранам АТО: напрями їх діяльності це захист прав ветеранів, медико-психологічна реабілітація, інтеграція в громади, вирішення соціально-побутових проблем. Значна увага в роботі ГО та БО приділяється ВПО: юридична, психологічна, консультаційна допомога. Трендом останніх років, який спричинений реформою децентралізації, стало збільшення кількості ГО та БО, які співпрацюють із місцевими громадами та об'єднаннями. Негативним фактом можна вважати те, що незначна частина ГО та БО спрямовують свою діяльність на допомогу людям похилого віку, особам з обмеженими можливостями, важкохворим, мігрантам, особам, які повернулися з місць позбавлення волі, безпритульним.

Дослідження, що проведене на невеликій вибірці ГО та БО після 24 лютого 2022 року,¹¹ показує, що приблизно 60% НУО продовжують свою роботу в повному обсязі, ще приблизно 30% – частково продовжують діяльність. Тобто, повністю припинили свою роботу приблизно 10% НУО. Найбільш популярним напрямом діяльності став збір гуманітарної допомоги для людей, які постраждали від військової агресії.

Переважна більшість НУО під час війни допомагає бенефіціарам, визначеним статутною діяльністю; приблизно дві третини допомагають ВПО. Найменше допомоги отримують тварини, які залишилися без прихистку або отримали травми - тільки 5 організацій із 98 опитаних займаються цими бенефіціарами.

У дослідженні **«Благодійність у часи війни»**¹² (невелике якісне дослідження з 8 ключовими інформантами), яке було проведено в травні 2022 році Zagoriy Foundation відмічається відтік з галузі державних коштів за програмами надання соціальних послуг:

«Всі організації, які були засновані до початку російського вторгнення, намагаються зберегти свої традиційні джерела надходжень фінансових ресурсів. Тим не менш, відтік донорських коштів все ж відбувся. В першу чергу, це стосується державного фінансування за програмами надання соціальних послуг, а також тих проєктів, які спрямовані на потреби, які видаються менш актуальними в умовах воєнного часу. В інших випадках донори погоджувалися або й самі пропонували змінити орієнтацію уже наявних проєктів, щоб мати можливість швидко відреагувати на нагальні потреби ВПО чи зайнятися відбудовою звільнених населених пунктів».

У той же час респонденти-організації говорять про розширення поля потенційних донорів і небачену раніше швидкість та гнучкість у наданні коштів на діяльність:

«Одним із найбільш помітних трендів стала поява великої кількості нових донорських організацій в Україні та суттєве збільшення проєктного портфеля уже наявних донорських організацій та фондів. До того, донори продемонстрували небачену раніше швидкість та гнучкість у видачі грантових коштів, суттєво знизивши вимоги до звітності грантоотримувачів та максимально спростивши проєктні заявки. Респонденти згадували ситуації, коли донор просто передавав кошти «на діяльність» без чітко окреслених цілей та навіть у готівковому вигляді».

В аналітичній записці **«Розвиток благодійності в Україні»**¹³, яка опублікована в 2019 році вказується, що незважаючи на зростання кількості зареєстрованих БО, реальною діяльністю займається досить незначна частка організацій:

⁷ Тенденції розвитку громадських організацій у сучасній Україні.

<https://periodicals.karazin.ua/ssms/article/view/12527>

⁸ «Громадянське суспільство України: сучасні практики та виклики розвитку». Аналітична доповідь.

<https://niss.gov.ua/publikacii/analitichni-dopovidi/gromadyanske-suspilstvo-ukraini-suchasni-praktiki-ta-vikliki-0>

⁹ «Громадянське суспільство України: сучасні практики та виклики розвитку». Аналітична доповідь.

<https://niss.gov.ua/publikacii/analitichni-dopovidi/gromadyanske-suspilstvo-ukraini-suchasni-praktiki-ta-vikliki-0>

¹⁰ Тенденції розвитку громадських організацій у сучасній Україні.

<https://periodicals.karazin.ua/ssms/article/view/12527>

¹¹ Робота та потреби НУО під час війни

https://zagoriy.foundation/wp-content/uploads/2022/04/potreby-tp-roboty-nuo-pid-chas-vijny_.pdf

¹² Благодійність у часи війни <https://zagoriy.foundation/wp-content/uploads/2022/06/zvit-doslidzhennya-3.pdf>

«Станом на квітень 2019 року зареєстровано 18557 БО (квітень 2018 – 17897, квітень 2017 – 17062). Однак, на думку експертів Українського форуму благодійників більшість БО існують лише «на папері», а весь основний благодійний бюджет України складають 500-1000 організацій».

У дослідженні Zagoriy Foundation 2018 року **«Діяльність благодійних організацій та добродійні практики українців»**¹⁴ вказувалося, що на той час приблизно 2/3 благодійних витрат належали ТОП-100 благодійним фондам. Близько 1/3 офіційних благодійних витрат в Україні у 2015 році — витрати першої п'ятірки: міжнародний благодійний фонд «Альянс громадського здоров'я», Фонд Ріната Ахметова, благодійна організація «100% життя», благодійний фонд «Квітучий край», Міжнародний фонд «Відродження». Звісно, ці оцінки стосуються вже досить віддаленого періоду часу.

Ймовірно, що зусилля та витрати на благодійність в Україні можна описати за допомогою правила Парето: 20% (орієнтовно) організацій здійснюють 80% допомоги та витрат, тоді як 80% зареєстрованих БО або існують на папері, або ж ведуть не дуже активну діяльність. В дослідженні Zagoriy Foundation 2019 року **«Благодійність в Україні: погляд зсередини»**¹⁵ вказується, що впродовж 2019 року в Інтернеті фігурували повідомлення лише про 3638 організацій (це приблизно 19% від зареєстрованих). В цьому ж дослідженні наводиться оцінка проблем та успіхів української благодійності на той час. Процитуємо деякі висновки:

«Рівень інституціоналізації благодійності в Україні експерти оцінюють як слабкий.

- Недостатня кількість реально діючих благодійних організацій;
- Короткий життєвий цикл багатьох громадських організацій і благодійних фондів;
- Відсутність культури систематичних благодійних практик населення та бізнесу;
- Брак злагодженої координації між благодійними організаціями, відсутня галузева асоціація;
- Слабка координація між благодійниками та бенефіціарами;
- Відсутня стратегія взаємодії благодійних організацій та держави;

Основні характеристики:

- Значна кількість організацій та фондів, створені для заробітку і лише прикриваються статусом «благодійника» (таку позицію особливо часто висловлюють медіа та бізнес).

¹³ Розвиток благодійності в Україні. Н.І. Пеліванова. Відділ етнонаціональних досліджень, реінтеграції та розвитку громадянського суспільства Національний інститут стратегічних досліджень травень 2019 р.
<https://niss.gov.ua/en/node/191>

¹⁴ Діяльність благодійних організацій та добродійні практики українців.
<https://zagoriy.foundation/wp-content/uploads/2019/12/zf-brochure.-participation-digital.pdf>

¹⁵ Благодійність в Україні: погляд зсередини.
<https://zagoriy.foundation/wp-content/uploads/2020/02/zf-charity-inside-view-digital.pdf>

Ознаками прогресу є:

- Постійне зростання числа активних благодійних організацій, збільшення їх потужності
- Поява професійних асоціацій/ об'єднань на локальному рівні
- Створення Української Біржі Благодійності
- Розробка фондами успішних алгоритмів допомоги та їх впровадження владою».

1.3. Представлення громадських та благодійних організацій в українському медіапросторі в 2022 році

Метою аналізу медіапростору було визначити кількісні показники та змістовні складові контенту загальнонаціональних та регіональних медіа, присвяченому висвітленню діяльності благодійних фондів, громадських організацій та волонтерських ініціатив з 24 лютого по 30 листопада 2022 року. Для моніторингу було обрано національні та регіональні онлайн-ЗМІ, інформаційні агентства, сайти організацій та органів влади, ТБ (Єдиний марафон), загальноукраїнські та регіональні друковані ЗМІ та соціальні мережі (Facebook, Twitter, YouTube, Telegram та Instagram). У вибірку потрапили джерела, в яких згадувались зазначені ключові слова. Загалом було проаналізовано 117 750 джерел, з яких: 2 689 онлайн-ЗМІ (в тому числі інформаційні агентства, сайти організацій та органів влади), 20 телевізійних каналів, 18 друкованих джерел, 3 радіоканали, 5 форумів, 78 923 Facebook-сторінок, 31 166 Twitter-акаунтів, 2 296 YouTube-каналів, 1 372 Telegram-каналів, 1 258 Instagram-сторінок. Аналізу підлягали всі суспільно-політичні матеріали обраних ЗМІ, відібрані за ключовими словами «благодійний фонд», «благодійна організація», «громадська організація», «волонтерська організація» двома мовами¹⁶, а також назви найбільших благодійних організацій (Повернись живим, UNITED24, Карітас, Справа громад), оскільки про них можуть писати, не використовуючи формулювання «фонд», ГО тощо. В аналізованих публікаціях виділялись теми – військова або гуманітарна допомога. Під військовою допомогою мала на увазі допомога армії та підрозділам ТРО. Під гуманітарною – допомога постраждалим від війни людям.

Кількість згадок благодійних фондів, благодійних організацій, громадських організацій, волонтерських організацій в українському медіапросторі зростає з лютого 2022 року по листопад майже в 10 разів: з 9 398 згадок в лютому до 97 940 в листопаді.

Графік 1.5

¹⁶ Українською та російською.

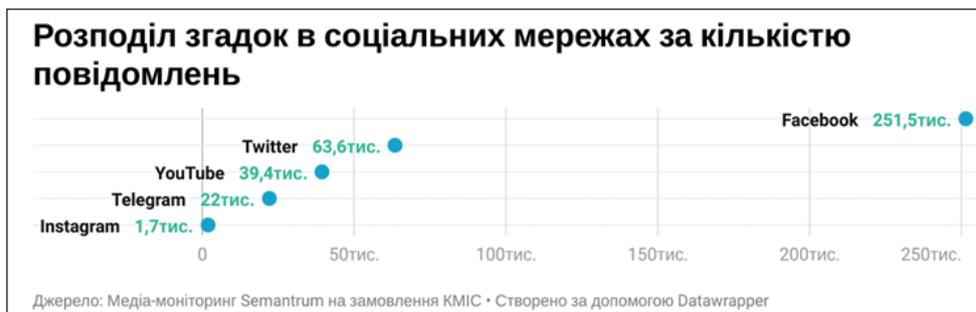
З 24 лютого зі згадками ГО, БО та волонтерських ініціатив вийшло майже **600 тисяч повідомлень у ЗМІ та соціальних мережах**. Найчастіше про БФ, БО, ГО, волонтерські організації писали в соціальних мережах за інтернет-ЗМІ, проте, за рахунок більшого охоплення сюжетів, що виходять на ТБ, саме соціальні мережі та ТБ генерували найбільшу кількість контактів із медіаповідомленнями.

Графік 1.6

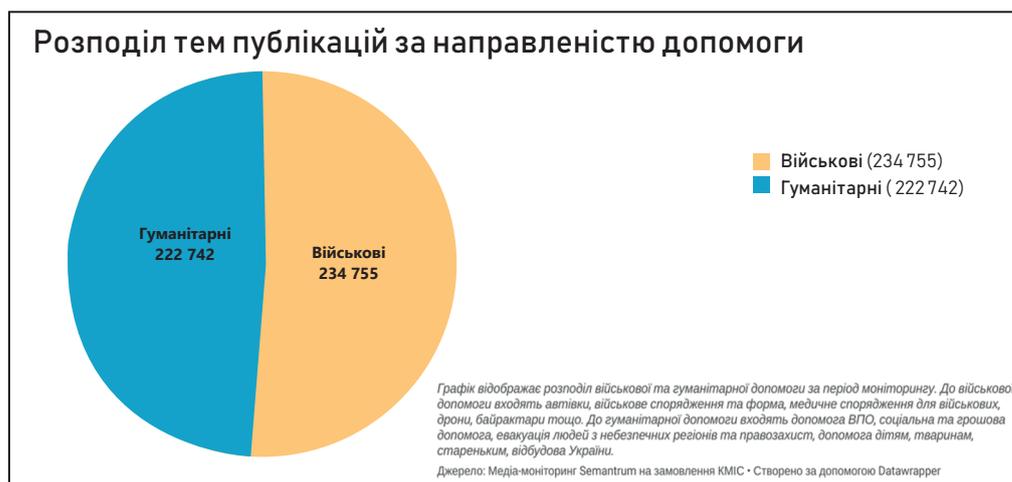
Найбільша кількість згадок про БФ, БО, ГО, волонтерські організації в соціальних мережах припадає на Facebook (майже 252 тисячі), на другому місці Twitter (близько 64 тисяч), на третьому місці Telegram (22 тисячі).

Графік 1.7

Теми повідомлень про діяльність благодійних та громадських організацій було категоризовано на дві великі групи: військова та гуманітарна допомога. Частота появи двох видів повідомлень була майже однаковою, з невеликою перевагою військової компоненти.

Графік 1.8

Повідомлення про військову допомогу, що її здійснюють БО та ГО найчастіше стосувалися таких тем як купівля автівок, спорядження, військової форми, дронів, медичного спорядження та “байрактарів”¹⁷ для армії. Серед тем публікацій щодо гуманітарної діяльності благодійних та громадських організацій домінують допомога ВПО та соціальна допомога.

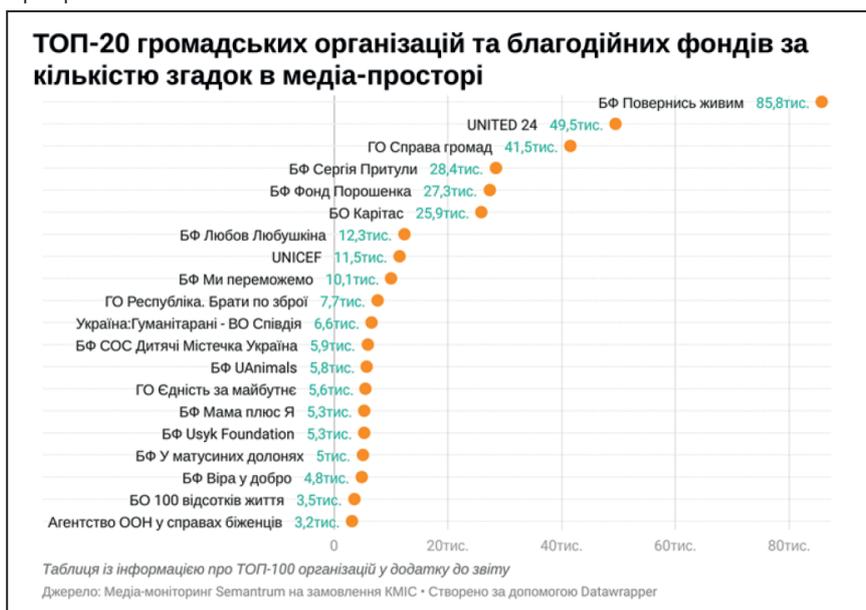
ТОП-20 організацій за кількістю згадок в медіапросторі очолює БФ «Повернись живим», на другому місці - UNITED 24, на третьому - ГО «Справа громад». Проте, слід взяти до уваги, що за кількістю повідомлень з тем, що були у фокусі уваги цього дослідження, домінують загальноукраїнські ЗМІ (на них припадає 131 246 повідомлень, а решта розподіляються серед регіональних медіа усіх областей і столиці. Для порівняння на ЗМІ Львівської області припадає 9 572 публікації, на ЗМІ Вінницької області – 4 514).

В усіх регіонах з тих організацій, що були виділені під час моніторингу, лідерами були:

- БФ «Повернись живим», БО «Карітас» та БФ «Крила надії у лютому»;
- БФ «Повернись живим», БФ Сергія Притули та БО «Карітас» у березні;
- БФ «Повернись живим», БФ Сергія Притули та БО «Карітас» у квітні;
- БФ «Повернись живим», БФ «Ми переможемо» та UNITED 24 у травні;
- БФ «Повернись живим», БФ «Ми переможемо» та UNITED 24 у червні;
- БФ «Повернись живим», UNITED 24 та БО «Карітас» у липні;
- БФ «Повернись живим», UNITED 24 та БФ Сергія Притули у серпні;
- БФ «Повернись живим», UNITED 24 та БО «Карітас» у вересні;
- БФ «Повернись живим», UNITED 24 та UNITED 24 та у жовтні;
- UNITED 24, БФ «Повернись живим» та БФ Сергія Притули у листопаді.

Регіони з найбільшою кількістю згадок по аналізованій темі – місто Київ (19 537 публікацій), Дніпропетровська (10 147 публікацій) та Львівська (9 579 публікацій) області. У ЗМІ Львівської області та міста Києва лідирували ті ж організації, що входять в загальний ТОП. В Дніпропетровській області в ТОП-3 входить регіональна ГО TAPS Україна, вона займає перше місце в місцевих ЗМІ, далі йдуть UNITED 24 та БО Фонд оборони країни.

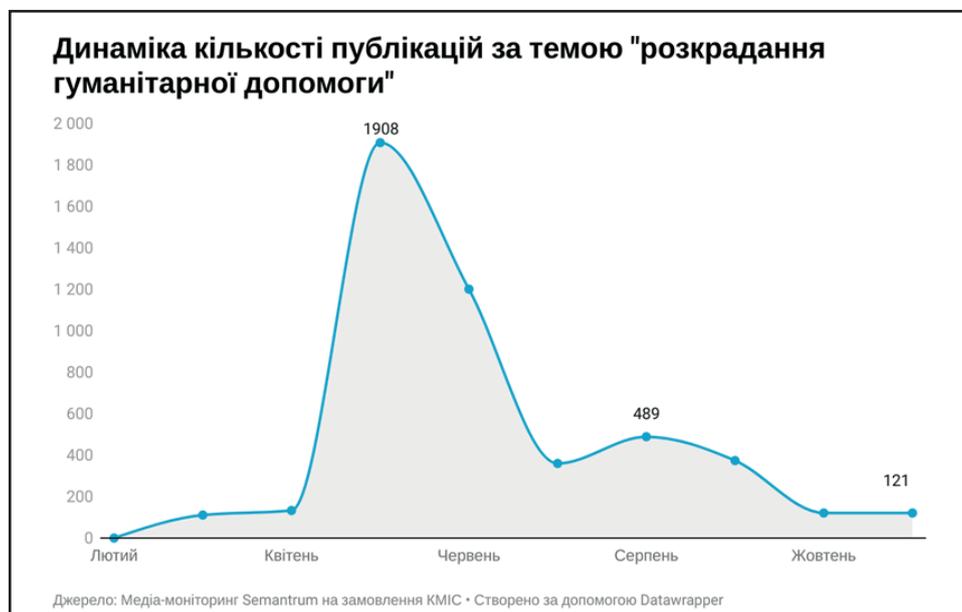
Графік 1.9

¹⁷ Бойові дрони виробництва Туреччини.

тощо. Восени **тенденція щодо актуальності теми допомоги ЗСУ грошовими внесками на конкретні потреби та передачі на фронт необхідного спорядження ще більше посилилася**. Крім інфоприводів щодо зборів та закупки спорядження, почало з'являтися більше публікацій про проєкти допомоги війську – ремонт автомобілів, психологічна допомога бійцям, проєкти щодо протезування, допомога сім'ям військових тощо. Переважну частину інфопростору продовжували займати великі фонди.

У кінці березня – на початку квітня почали масово з'являтися повідомлення про **розкрадання гуманітарної допомоги на військові потреби**, а також про діяльність правоохоронних органів щодо запобігання протиправної діяльності під прикриттям благодійних та волонтерських організацій. Найчастіше, в повідомленнях про протиправну діяльність з «гуманітаркою» мова йшла про бронезилети та автівки. Поступово тема втратила велику медійність, однак новини про зловживання гуманітарною допомогою з'являлись весь період моніторингу.

У публікаціях зазначалося, що на початку повномасштабного вторгнення відбувся сплеск активності від громадян щодо донатів на ЗСУ та ТРО, порівняно з періодом до початку вторгнення. Весною кількість новин про активність громадян щодо донатів на ЗСУ трималась на високому рівні. ЗМІ приділяли значну увагу висвітленню новин про те, скільки грошей на армію вдалось зібрати. Таке звітування показувало, що підтримка армії від українців лишається на високому рівні і зростає. Влітку медійне висвітлення активності українців щодо допомоги ЗСУ зберігалось на високому рівні, однак зазначалось, що поступово кількість та суми донатів зменшуються. Восени збереглася тенденція щодо висвітлення активності українців донатити на військові потреби, зазначалось, що масовані обстріли критичної інфраструктури заохотили українців донатити більше. Окрім звітування про великі суми зібраних коштів, в інфопросторі з'явилося більше історій персональних невеликих вкладів.

Майже 1 млрд доларів задонатили в найбільші фонди країни

З моменту початку повномасштабної війни лише на рахунки НБУ та у три найбільші фонди країни задо-

натили понад 33,96 млрд грн. Йдеться про такі організації, як United24, Повернись живим та фонд Притули. На рахунки донатили як українці, так й іноземці.

Найбільший внесок — 15,8 млрд — було зібрано на рахунки НБУ за три місяці: з 24 лютого по 5 травня.

Як українці донатили:

■ United 24 за 8 місяців роботи, з травня по грудень, зібрав 8,6 млрд грн. 81% від суми (7 млрд гривень) фонд спрямував на ЗСУ. Понад 1,1 млрд гривень або 13% було направлено на медичну допомогу та 6% або ж 0,5 млрд грн – на відбудову країни.

Пік донатів на ЗСУ припав на липень – тоді українці пожертвували фонду 2,2 млрд грн.

■ Фонд Повернись живим з 24 лютого зібрав 5,6 млрд грн. Найбільшу суму – 1,6 млрд гривень – задонатили у березні. Відтоді, в середньому, фонд збирав близько 350 мільйонів гривень на місяць.

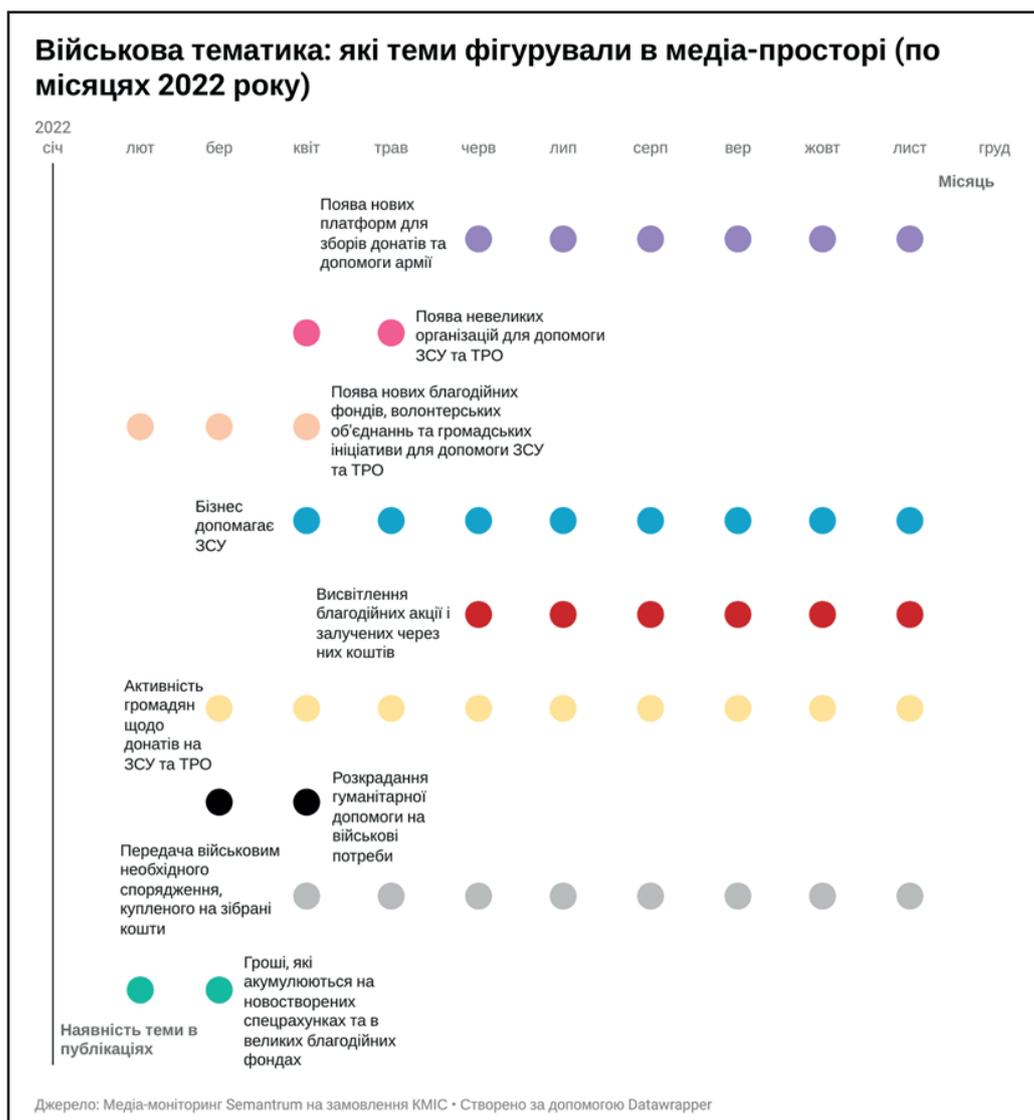
■ Фонд Притули від початку повномасштабного вторгнення РФ зібрав майже 4 млрд грн. У жовтні кількість пожертв зростає більш ніж утричі за місяць та сягла 658 мільйонів гривень.

Масовані обстріли росіян спричинили сплеск донатів на рахунки всіх трьох організацій.¹⁸

З початку повномасштабного вторгнення, значна частина повідомлень стосувалася **бізнесу, який або ініціював створення об'єднань для допомоги ЗСУ, або передавав гроші на потреби армії**. Весною та влітку тенденція щодо бізнесу, який допомагав армії зберіглась та посилилась. Важливу роль в допомозі від бізнесу продовжувала відігравати **ІТ-сфера та великі бізнес-гравці**. Восени масив публікацій в ЗМІ про допомогу армії від бізнесу продовжував бути значним, **для багатьох компаній допомога стала регулярною, а її висвітлення – частиною побудови репутації бренду**. Помітну роль відігравали компанії зі сфери азартних ігор, деякі з них створили для допомоги окремі структури (наприклад, Favbet Foundation), інші – розвивали програми допомоги (наприклад, Slots City).

Крім зростання кількості благодійних внесків від громадян, на початку повномасштабного вторгнення, активно почали формуватися **нові благодійні фонди, волонтерські об'єднання та громадські ініціативи** для допомоги ЗСУ та ТРО. Весною продовжилась тенденція щодо появи нових організацій, які ставили за мету допомогти українському війську у боротьбі з ворогом. Здебільшого в цей період формувались невеликі об'єднання, які не мали значного медійного впливу, однак займали свою нішу. Влітку та восени ситуація з появою нових організацій змінилась – крім появи нових невеликих волонтерських ініціатив, почали з'являтися **нові платформи для зборів донатів та допомоги армії**.

¹⁸ Майже 1 млрд доларів зібрали найбільші фонди країни. Йдеться про рахунки НБУ та фонди United24, Повернись живим, Фонд Притули 23 січня 2023 <https://opendatabot.ua/analytics/donats-2022>

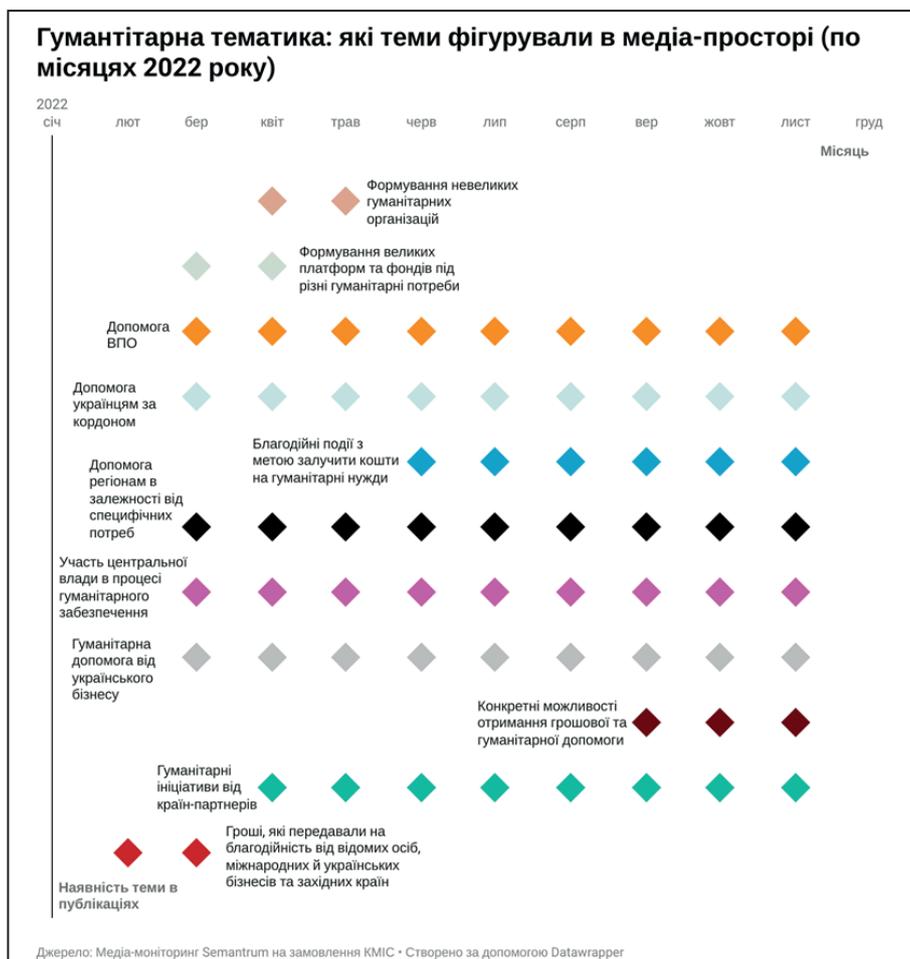
Що стосується гуманітарної сфери, то якщо на початку війни допомога від бізнесів та дружніх країн була десь на одному рівні, то навесні гуманітарні ініціативи від країн-партнерів вийшли на перший план. Ще одна особливість – допомога набула матеріального вираження. Тобто крім грошей стали більше передавати необхідних речей: продуктів, гігієнічних засобів, пожежних та швидких, ліків та медичного обладнання тощо. Після піку навесні, влітку зменшився масив публікацій з акцентом на гуманітарній допомозі від країн партнерів. Натомість допомога сильніше сегментувалась за конкретними потребами: окрім, власне, гуманітарної допомоги, виокремилось питання грошової підтримки постраждалих від війни, значну увагу приділяли публікаціям про допомогу дітям. Також важливо зауважити на формуванні тенденції до звітування – публікаціях з інформацією, скільки допомоги Україна отримала від початку війни і на які потреби (в грошовому та фактичному еквіваленті). Важливою темою була медична допомога. Восени продовжилася тенденція щодо зниження висвітлення в ЗМІ гуманітарної допомоги від країн партнерів. Натомість посилилася тенденція щодо висвітлення конкретних можливостей отримання грошової та гуманітарної допомоги. Продовжувала бути у фокусі уваги допомога дітям, також виокремилася тема допомоги на деокупованих територіях (зокрема, на Харківщині та Херсонщині). Ще однією важливою темою була допомога в енергетичній сфері після масованих обстрілів критичної інфраструктури. Посилилась медійність теми відновлення.

Щодо бізнесу, то весною він активно вкладався в гуманітарну допомогу. Якоюсь мірою, для великих українських бізнес-гравців участь в гуманітарній підтримці постраждалих від війни стала засобом не тільки допомогти, а й укріпити власну репутацію. Влітку **тенденція щодо активної участі бізнесу в питаннях гуманітарної допомоги закріпилась та посилилась.** Висвітлення в ЗМІ участі бізнесу в питаннях гуманітарної допомоги залежало від масштабу компаній: якщо великі бізнес-гравці звітували про кількість сплачених податків та писали про участь в соціальних проєктах, то невеликі бізнеси згадувалися в контексті закриття точкових потреб жертвами в місцеві благодійні організації. В ЗМІ та соціальних мережах висвітлювалась як норма ситуація, коли частину прибутку бізнеси передавали на гуманітарні потреби. Значну увагу приділяли допомозі дітям, постраждалим від війни. Восени ЗМІ продовжували активно писати про участь бізнесу у гуманітарних питаннях. Найбільш актуальними були тенденції щодо тем **допомоги деокупованим регіонам, грошової підтримки та акценті на відновленні.** Допомогу деокупованим регіонам та її висвітлення в ЗМІ і соціальних мережах великі бізнес-гравці використовували як частину маркетингової стратегії. Продовжували також допомагати в медичній сфері.

Влітку та восени в окрему тему виокремилися публікації з **висвітленням благодійних подій з метою залучити кошти** на гуманітарні нужди не тільки в Україні, але й за кордоном. Здебільшого мова йшла про концерти українських музикантів. Також активно долучилися західні творчі особи. Влітку та восени в окрему тему почали складатись **публікації з історіями волонтерів.** Здебільшого писали про невеликі фонди та приватні ініціативи.

Що стосується сфери гуманітарних потреб та діяльності БО/ГО в цьому напрямку, то на початку повномасштабного вторгнення основний акцент щодо переміщених осіб стосувався українців, які виїхали за кордон. Важливою характеристикою публікацій на цю тему було **інформування про умови, що надають ті чи інші країни,** а також що робити українцям і до яких організацій звертатись, щоб отримати допомогу за кордоном. Весною тенденція висвітлення можливостей для українців, виїжджаючих за кордон, збереглася, а також з'явився масив публікацій про те, як **українці облаштовуються за кордоном.** Влітку в масиві публікації щодо українців за кордоном **на перший план вийшли питання грошової допомоги.** Також актуальним було висвітлення «бонусів» для українців (питання безкоштовного проїзду, забезпечення необхідним тощо) та організацій, до яких можна звернутись за конкретною допомогою.

Навесні до інформації про українців, що виїхали за кордон в пошуках прихистку, додався значний масив публікацій про **внутрішньо переміщених осіб.** Публікації висвітлювали яку допомогу ВПО можуть отримати, до яких організацій звертатись і як українці з більш безпечних регіонів допомагають ВПО. Влітку в масиві публікації щодо внутрішньо переміщених осіб як і у випадку з українцями за кордоном, **на перший план вийшли питання грошової допомоги ВПО.** Популярними були публікації з переліком програм та організацій, які надають грошову допомогу та інструкції як і хто її може отримати. Також активно писали про допомогу ВПО в тилкових регіонах та висвітлювали питання розселення. Восени в масиві публікацій **на перший план вийшла допомога ВПО в тилу.** Активно висвітлювалась тема допомоги внутрішньо переміщеним особам в безпечних регіонах – відкриття шелтерів, забезпечення необхідним, надання безкоштовних послуг, допомога з розміщенням. Продовжувала бути важливою тема допомоги дітям переселенців.

II. Характеристики організацій - учасників опитування

У цьому звіті розглядаються і порівнюються між собою результати опитування представників благодійних і громадських організацій, які були створені до повномасштабного вторгнення і тих, які з'явилися вже після нього.

Серед тих, організацій, з якими нам вдалося встановити контакт, опитування проводилось лише з тими, хто зараз займається активною діяльністю – реалізує проєкти, звітує перед своїми членами, благоотримувачами тощо. Серед організацій, створених до 24.02.2022, таких виявилось 65.7%. При цьому серед основних причин неактивності найчастіше згадували тимчасове припинення діяльності (27.7%), майбутню зміну формату (3.6%). Про повне припинення діяльності повідомили 3.1% організацій. Серед новостворених організацій активними є 91.8%, а решта (8.2%) вже пройшли реєстрацію, але ще не розпочали активну роботу.

Графік 2.1: Поточний статус активності ГО/БО, з якими вдалося встановити контакт і отримати згоду на участь в опитуванні

(% серед ГО/БО, створених до 24.02.2022, n=1527 і новостворених ГО/БО, n=563)

	Створені до 24.02.2022	Створені після 24.02.2022 563
Діюча (проводиться активна реалізація проєктів та звітність перед громадкістю / бенефіціарами)	65.7	91.8

	Створені до 24.02.2022	Створені після 24.02.2022
Тимчасова не діюча/не розпочали діяльність	27.7	8.2
Припинила діяльність повністю	3.1	0
Планується зміна формату ребрендинг	3.6	0

Серед тривало діючих організацій, 29.1% мають досвід роботи до 3 років, 37.8% мають довід роботи 3-5 років, 23.7% організацій – від 6 до 10 років і 9.5% мають досвід роботи понад 10 років.

Географія розташування головного осередку організації до і після початку повномасштабного вторгнення представлені на графіку 2.2. Багато організацій Донбасу були вимушені переміститися із зони ведення активних бойових дій, тому їхня частка скоротилась у Донецькій області з 5.4% до 2.0%, а у Луганській області – з 1.1 до 0.1%

Графік 2.2а: Географія розташування головних осередків БО/ГО до початку повномасштабного вторгнення (всі організації)

Графік 2.2б: Географія розташування головних осередків БО/ГО після вторгнення

Показовим є порівняння на макрорегіональному рівні, яке показує незначні відмінності в усіх регіонах, окрім фронтних, де спостерігається скорочення осередків громадських і благодійних організацій. Тут слід зазначити, що ми опитували тільки активні організації, тому реальне скорочення БО/ГО у фронтних регіонах може бути значно більшим.

Таблиця 2.3 Зміни в регіональному розташуванні головних осередків БО/ГО до і після початку повномасштабного вторгнення (всі організації), %.

	Частка дорослого населення на 1.01.2022	Частка всіх БО/ГО до вторгнення	Частка всіх БО/ГО після вторгнення	Зміни за часи війни
Столиця • м. Київ	7.8	14.5	15.5	+1.0
Звільнені / зазнали вторгнення • Київська, Житомирська, Сумська, Чернігівська	13.5	15.8	15.7	-0.1
Опорні • Вінницька, Дніпропетровська, Кіровоградська, Полтавська, Черкаська	22.0	20.4	21.2	+0.8
Тиліві • Волинська, Закарпатська, Івано-Франківська, Львівська, Рівненська, Тернопільська, Хмельницька, Чернівецька	27.4	29.9	30.6	+0.7
Фронтіві • Донецька, Запорізька, Луганська, Миколаївська, Одеська, Харківська, Херсонська	29.3	19.7	16.3	-3.4
За межами України	-	0.0	0.6	+0.6

Якщо порівняти поточну географічну локалізацію тривало діючих і новостворених ГО/БО, то можна помітити зростання ГО/БО, які були створені після початку війни у м. Києві і Харкові та області. Водночас помітно, значне скорочення новостворених ГО/БО у Донецькій, Луганській і, неочікувано, у Житомирській областях.

Однак, регіон реєстрації не означає, що вся діяльність організації є локально орієнтованою. Опитування показують, що 12% організацій (як тривало діючих так і новостворених) мають філії в інших областях України.

Загалом, менш ніж половина (45.6%) ГО/БО визначили географію своєї діяльності, як локальну, тобто діючу в окремих населених пунктах, громадах або в межах однієї області. То ді як 21.3% відносять себе до загальнонаціональних організацій, 18.7% визначають себе, як регіональну організацію, що діє в кількох областях і 14.3% організацій визначають себе, як міжнародні. Серед новостворених організацій значно менше локальних і більше загальнонаціональних і міжнародних.

Таблиця 2.4 Як би Ви визначили географію діяльності Вашої ГО/БО?

(% серед організацій кожного типу)

	Створені до 24.02.2022	Створені після повномасштабного вторгнення	ВСІ
Локальні (окремі населені пункти, громади або обл.)	48.5	32.4	45.6
Регіональні (декілька областей)	18.2	20.9	18.7
Загальнонаціональні	20.0	27.3	21.3
Міжнародні	13.3	19.4	14.3

З початком повномасштабної війни, середня кількість активно залучених працівників ГО/БО скоротилась в 1.7 рази. Через значну варіативність показників для різних груп співробітників, розбіжності не є статистично значущими, але можна припустити, що це відбувається за рахунок тих, хто працював за цивільно-правовим договором або на волонтерських засадах. Розбіжності між тривало діючими і новоствореними ГО перебувають в межах похибки вибірки.

Таблиця 2.5 Кількість активно залучених співробітників до і після початку повномасштабного вторгнення
(% серед організацій кожного типу)

	До війни	Середня кількість працівників зараз		
	ГО/БО, діючі до 24.02.2022, n=1003	ГО/БО, діючі до 24.02.2022, n=1003	ГО/БО, створені після вторгнення, n=516	Всі ГО/БО n=1519
Загальна кількість активно залучених співробітників	43.7	25.0	22.4	24.5
Уклали трудовий договір і отримували заробітну платню	2.2	1.8	0.4	1.6
Працювали за цивільно-правовим договором (ЦПХ)	7.6	1.0	0.4	0.9
Були залучені, як фізична особа підприємець (ФОП)	1.6	1.4	0.6	1.3
Працювали безоплатно, на волонтерських засадах	32.6	20.9	21.1	20.9

Основні пріоритети діяльності ГО/БО до і після війни розглянуто у Розділі IV.

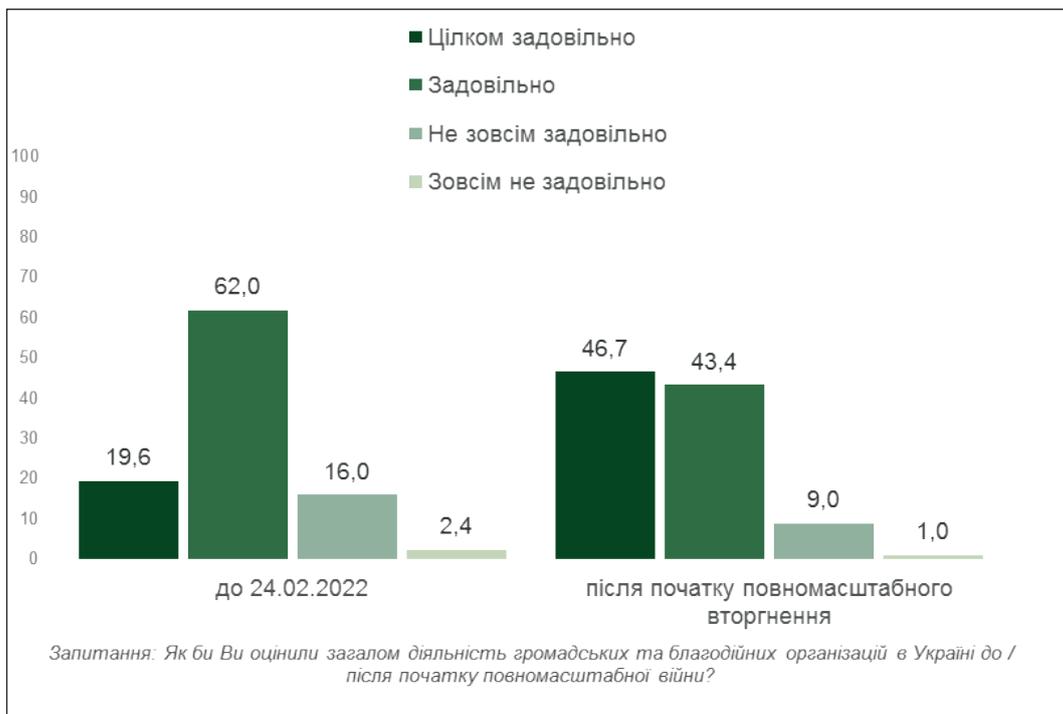
III. Вплив і роль громадських та благодійних організацій в Україні

3.1 Загальна оцінка діяльності ГО/БО

Діяльність громадських та благодійних організацій в Україні до і після початку повномасштабної війни загалом досить високо оцінюється представниками тих ГО/БО, які працювали протягом обох цих періодів часу. До початку вторгнення 24.02.2022 задовільно / цілком задовільно оцінили діяльність 81.6% респондентів, а після вторгнення частка тих, хто надав задовільні / цілком задовільні оцінки сягає 90.1%, тобто спостерігається зростання позитивних оцінок діяльності цих організацій.

Графік 3.1: Загальна оцінка діяльності ГО/БО в Україні до і після початку повномасштабного вторгнення

(% серед ГО/БО, створених до 24.02.2022, n=1003)

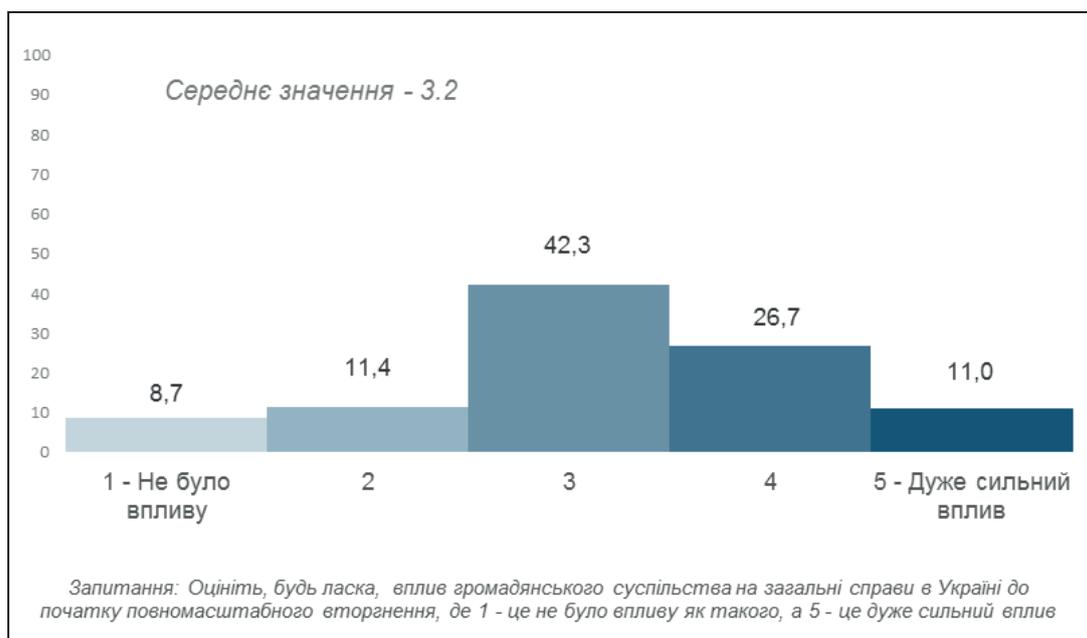

3.2 Вплив ГО/БО на стан справ в Україні

Стало працюючі ГО/БО (тобто, ті, що були засновані до війни і продовжують свою активність зараз) переконані у тому, що на момент вторгнення Росії, громадянське суспільство нашої країни здійснювало вплив на загальний стан справ в нашій країні. Серед оцінок цього впливу переважають середні оцінки, тим не менш частка тих, хто вважає вплив сильним / дуже сильним (37.7%) в 1.9 разів більша за частку тих, хто вважає вплив слабким або зовсім відсутнім (20.1%).

Графік 3.2: Оцінка впливу громадянського суспільства на справи в Україні до початку повномасштабного вторгнення

(% серед ГО/БО, створених до 24.02.2022, n=1003)

Оцінюючи вплив власного ГО/БО на загальний стан справ в Україні, учасники опитування висловлюються доволі самокритично і генерують дуже подібні оцінки як до повномасштабної війни, так і після її початку. Загалом 40.3-41.4% респондентів вважають, що цілком або скоріше можуть впливати на загальні справи в країні, натомість 59.7-58.6% вважають власний вплив на рівні країни несуттєвим, що не скасовує можливості впливу на регіональному рівні.

Таблиця 3.3: Здійснення впливу ГО/БО на загальні справи в Україні до /після початку повномасштабного вторгнення
(% серед ГО/БО, створених до 24.02.2022, n=1003)

	До 24.02.2022	Після повно-масштабного вторгнення
Так, цілком	13.7	13.2
Скоріше так, ніж ні	26.6	28.2
Скоріше ні, ніж так	24.7	23.0
Ні, значного впливу не було	35.0	35.6

Запитання: Чи вважаєте Ви, що Ваша ГО/БО мала значний вплив на загальні справи в Україні до / після початку повномасштабного вторгнення?

3.3 Роль громадської активності в Україні

Графік 3.4: Частка представників БО/ГО, згодних з висловленнями щодо ролі громадської активності в Україні під час війни.
(%серед всіх ГО/БО, n=1519)

IV. Рівень адаптації

Від початку повномасштабного вторгнення більшість опитаних організацій мусили в терміновому порядку частково перепрофілювати діяльність та розширити її. Більшість організацій, незважаючи на шок перших тижнів війни, продовжували працювати і дуже швидко переорієнтували роботу до нових обставин, деякі організації мусили в терміновому порядку переміститися, а хтось опинився на певний час в окупації або в оточенні.

В кінці лютого-місяця ми вже відкрили тут фактично центр, куди до нас приїжджали і ми тут організували «ночівлю», тому що люди приїжджали і їм потрібно було одну-дві ночі переночувати. Організували якесь там харчування, закупували спальники. Р2, Чернівецька обл.

Що в нас було до 24 лютого? У нас близько 60-70 штатів співробітників був. У нас було два офіси – один в Авдіївці, один у Бахмуті. Ми звідти всіх наших людей звичайно ж повивозили. Частина поїхала, ми відкрили швиденько офіси на Тернопільщині, у Нововолинську, з Бердянська наших хлопців позабирали. Р3, Запорізька обл.Р3, Запорізька обл.

З початку повномасштабного вторгнення по теперішній час діяльність громадського сектору була переважно сфокусована на наданні миттєвої допомоги, покритті базових потреб за запитами від цільових аудиторій. Саме тому багато організацій брали участь в евакуації населення, видачі продуктової, гігієнічної гуманітарної допомоги, наданні психологічної підтримки. Частина учасників дослідження розповідали про те, що розширили цільову аудиторію – географічно або шляхом додавання нових вразливих категорій. Значним напрямком роботи стала допомога ВПО. Також багато ГО займаються допомогою ЗСУ, ДСНС, медичним закладам тощо або допомагали громадянам на окупованих територіях. Крім того, організації намагалися продовжувати надавати послуги своїм звичним ЦА з урахуванням нових обставин.

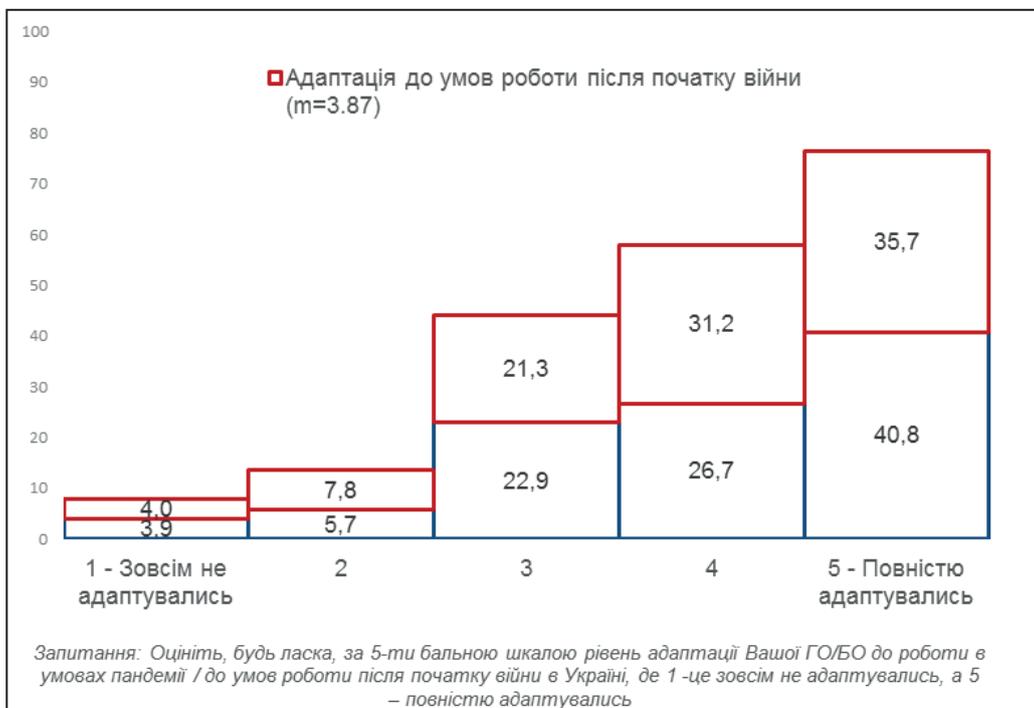
Ми мали відповідати просто на потреби людей, організацій, які залишалися в окупованому Херсоні. Донори пішли нам назустріч і ті програми, які в нас на той момент підтримували, дозволили нам витратити кошти на гуманітарні потреби. Але це було короткочасно. Ми так працювали майже до травня, а потім ми виїхали із окупації, бо було залишатись небезпечно. Ми знали, що до нас можуть прийти, ми дбали про те, щоб не залишати слідів, винесли там, знищили все, що можна було знищити з документів офісних. Р9, Херсонська обл.

Загалом, громадському суспільству України довелось пережити одна за одною дві драматичні події: пандемію і повномасштабну війну. Дві третини опитаних БО/ГО повністю або більшою мірою адаптувалися до роботи в таких умовах. Водночас 10% БО/ГО повідомили, що зовсім або майже не змогли адаптуватися до роботи в пандемію, а 12% - не змогли пристосуватися до роботи у військових умовах. Розподіл оцінок власної адаптації до найбільших викликів останнього часу є дуже подібним, як і середній рівень адаптації, який складає 3.9 балів за шкалою від 0 до 5.

Перехресна оцінка рівня адаптації до викликів пандемії і війни показує, що тільки половина (50.4%) БО/ГО повністю або значною мірою адаптувалися до цих нових умов роботи, тоді як 42.2% БО/ГО демонструють середній рівень адаптації, а 7.4% - зовсім або переважно не змогли адаптуватися до викликів пандемії та воєнного часу.

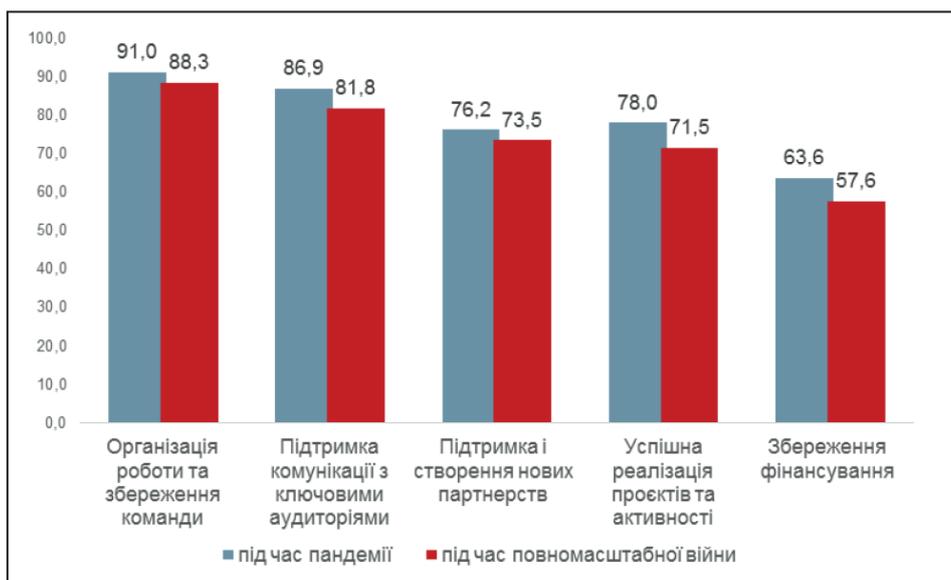
Графік 4.1 Оцінки рівня адаптації до роботи в пандемію і під час повномасштабного вторгнення

(% серед ГО/БО, створених до 24.02.2022, n=1003)

Графік 4.2 Частка БО/ГО, яким вдалось (скоріше або цілком) забезпечити сталість в умовах адаптації до роботи під час пандемій / війни заосновними параметрами

(% серед ГО/БО, створених до 24.02.2022, n=1003)

Порівняння основних показників забезпечення сталості, як здатності витримувати негативні впливи в умовах пандемії і війни, показує, що більш ніж половина БО/ГО тією чи іншою мірою змогли забезпечити своє існування. Найкращою виглядає ситуація щодо продовження активності та збереження команди, що вдалося забезпечити 91.0% організацій під

час пандемії і дещо менше - 88.3% під час війни. Про повне або значне збереження комунікації зі своїми цільовими аудиторіями під час пандемії повідомляють 86.9% і дещо менше - 81.8% під час повномасштабної війни. Загалом 76.2% БО/ГО вдалось зберегти і напрацювати нові партнерства під час пандемії, і майже стільки ж - 73.5% під час війни. Успішно реалізовувати проєкти і активності під час пандемії вдалося 78.0% і дещо менше – 71.5% під час війни. Найбільш проблемною сферою виглядає фінансування організацій, яке вдалось забезпечити 63.6% БО/ГО під час пандемії і тільки 57.6% БО/ГО під час повномасштабного вторгнення. Загалом війна стала більшим випробуванням для забезпечення діяльності ГО/БО, оскільки частка тих з них, кому вдалося забезпечити сталість в умовах війни, за усіма параметрами, окрім створення нових партнерств, є меншою зараз ніж в часи пандемії Covid-19.

Глибинні інтерв'ю показують, для більшості організацій спільним є те, що після 24 лютого вони звернулись до донорів з проханням переписати проєкти, адаптувати, зупинити та переформатувати в більш актуальну діяльність.

«Проблема у тому, що у нас зараз дуже багато всього змінюється. Те, що було місяць тому, не завжди прийнятне станом на зараз. Плюс є фактори, на які ми не можемо вплинути, як то пов'язано з наслідками агресії і ракетних обстрілів. Тобто це можливості роботи без і реалізації проєктів без Інтернету, без освітлення. І у цьому є питання. Наскільки ще є питання у тому, що наскільки донори готові швидко так само адаптуватися, трансформуватися до тих реалій, які у нас. У більшості – так, готові. Просто це процес не швидкий».

Частково довоєнні проєкти були успішно перепрофільовані та реалізовані в нових умовах. А частина довоєнних проєктів були відкладені, перенесені на майбутнє або для них було подовжено терміни виконання, іноді за ініціативою донорів. Проте, варто відзначити, що у випадках, коли проєкт скасовувався донорами, ті переважно намагалися натомість запропонувати ГО альтернативні більш актуальні проєкти, іноді навіть поза конкурсом.

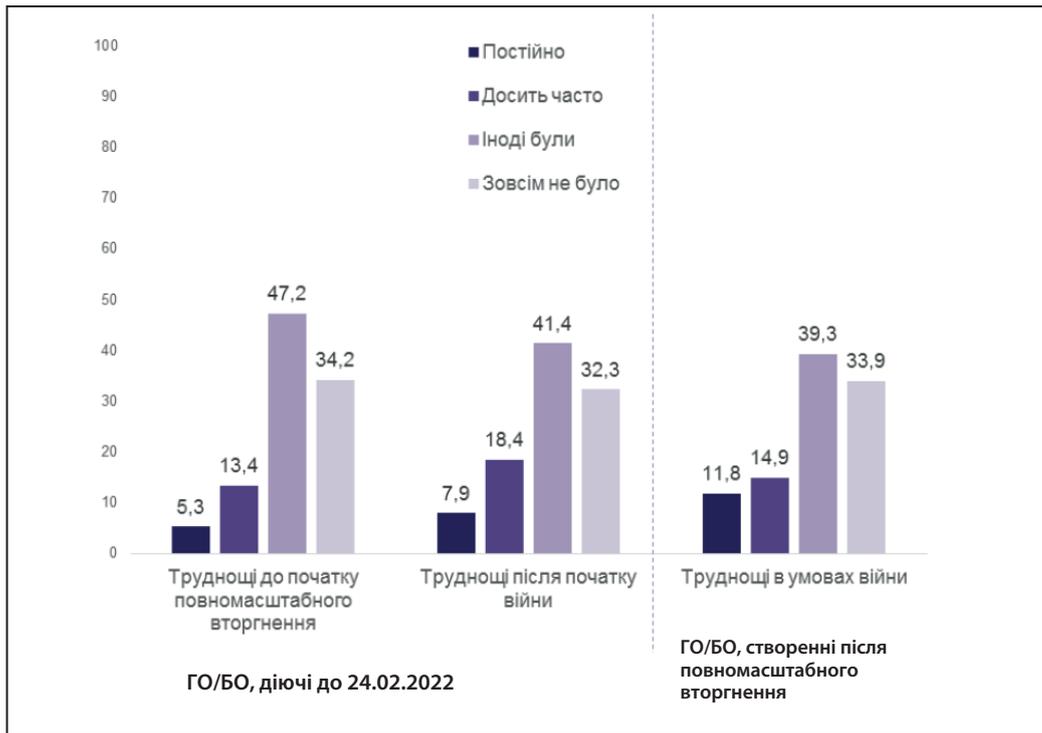
В нас був єдиний грант, який зупинився, у нас вже була підписана угода. Але система безпеки цієї донорської структури заборонила реалізовувати будь-які заходи і вести зовнішню комунікацію. І власне в нас там скажімо так, згорів наш контракт. Але він як фенікс, потім він відродився в зовсім іншому. Р6, Волинська обл.

Зі слів учасників глибинних інтерв'ю, в більшості випадків донори проявляли розуміння та гнучкість, тож ГО/БО мали можливість витратити решту коштів від незавершених проєктів на нові виклики, такі як закупівля допомоги для ВПО.

Я вам хочу сказати, що тут толерантність донорів і гнучкість донорів була дуже важлива. Р1, Львівська обл

Тільки третина організацій не стикались із труднощами реалізації власної діяльності. Водночас якщо розглядати організації, які вели свою діяльність ще до 24.02.2022, то до початку вторгнення серед них постійно / досить часто стикались з труднощами 18.7%. А з початком повномасштабної війни, їхня частка зросла до 26.3%. Серед новостворених організацій труднощі в реалізації власної діяльності після початку війни зазначає приблизно така сама частка – 26.7%, до того ж представники нових організацій частіше наголошували на постійному характері цих проблем.

Графік 4.3 Труднощі в реалізації власної діяльності до і після початку війни
 (% серед ГО/БО, створених до 24.02.2022, n=1003 і новостворених ГО/БО, n=516)

Основні труднощі в діяльності ГО/БО, як напередодні вторгнення так і після нього, стосуються **фінансової забезпеченості**, а саме виплат працівникам, закупівлі матеріалів, оплаті послуг тощо). Серед ГО/БО, діючих до 24.02.2022, про фінансові труднощі повідомили 59.8%, а після початку війни – 49.6%. Таке зменшення може бути зумовлено загальним згортанням активності та заморожуванням проєктів під час війни. Серед новостворених ГО/БО фінансова забезпеченість також є найбільш поширеною перепорою для реалізації власної діяльності в громадському секторі, про що повідомили 61.6% представників цих організацій.

Серед інших поширених труднощів для, діючих до 24.02.2022 року і новостворених ГО/БО вирізняється **наявність офісу та комунікацій** (електропостачання, інтернет). Про наявність такої проблеми до початку вторгнення повідомлять 24.1% діючих БО/ГО, тоді як після вторгнення ця частка зросла до 43.3%. Майже стільки ж (42.2%) представників новостворених організацій зазначають існування такої проблеми.

Ще однією дуже поширеною проблемою виступає **технічна забезпеченість** (обладнання, канцелярія, транспорт тощо), про що повідомила чверть ГО/БО, працюючих тривалий час (24.1% до вторгнення і 25.5% після нього) і 38.1% новостворених організацій.

І, нарешті, організації, які вели свою діяльність ще до повномасштабної війни, зазначають суттєве (в більш ніж 4 рази) погіршення ситуації з **фізичною безпекою команди і майна організації**, причинами чого стали обстріли, утиски членів команди, напади тощо). Новостворені організації не фіксують уваги на ситуації з фізичною безпекою, оскільки не мають досвіду роботи в більш прийнятних умовах, що не означає, що цієї проблеми для них не існує.

Для нових організацій з самого початку були зрозумілими складні умови роботи, що дозволило відповідно спланувати і скерувати свою діяльність. Тоді як для ГО/БО, які впроваджували свою активність до 24.02.2022, було потрібно переналаштування роботи під умови воєнного часу. При цьому тільки 1/5 частина таких ГО/БО припинили свою діяльність

(в середньому на 4 місяці) і потім відновили її, тоді як 79.5% таких організацій взагалі не припиняли працювати.

Основними викликами адаптації до умов роботи під час війни, з якими зіткнулись ГО/БО, що розпочали свою діяльність ще до 24.02.2022 стали створення безпечних умов роботи для команди (40.8%), налагодження ефективної взаємодії з партнерами (29.8%), скорочення кількості працівників (29%) і втрата фінансової підтримки (28.2%).

Таблиця 4.6 Що стало основним викликом адаптації до умов роботи під час війни?

(% серед ГО/БО, створених до 24.02.2022, n=1003)

	% до відповідей, множинний вибір
Безпека для команди організації	40.8
Пошук шляхів ефективної взаємодії з партнерами	29.8
Скорочення кількості працівників (наприклад, через мобілізацію, виїзд за кордон тощо)	29.0
Втрата фінансової підтримки донорів	28.2
Організація роботи всередині команди	22.6
Пошук шляхів ефективної взаємодії з цільовими групами	20.4
Переміщення ГО/БО	13.0
Інше (наприклад, відсутність електроенергії і зв'язку з членами організації і цільовими групами, збільшення закритості державних установ у зв'язку з воєнним станом, психологічний стан людей тощо)	6.7
Важко сказати / Нічого	7.9

Учасники глибоких інтерв'ю серед головних викликів найчастіше називали важкий психоемоційний стан команди на фоні перевантаженості роботою, що призводить до професійного вигорання. Матеріальна та стратегічна невизначеність існування організації заважають здійснювати поточну активність і планувати майбутню, що додатково погіршує емоційний стан співробітників ГО/БО.

Кадрові проблеми також є викликом для більшості опитаних, а саме:

- втрата частини команди через переїзд, службу в армії, загибель;
- розпорошеність команди;
- нестача кадрів через збільшення обсягу роботи, розширення проєктів;
- плінність кадрів через низькі зарплати та занадто великий обсяг роботи;
- нестача співробітників, які могли б працювати «на місці», а не віддалено.

З'явилося багато донорів, які просили нас, питалися, що нам треба, і готові були фінансувати. І отут я відчула, що ми маємо брак кадрів. ... Деякі люди поїхали за кордон. ... Ми потребували і потребуємо ще на сьогодні тих кадрів оффлайн, тут. Р1, Львівська обл.

В нас на минулому тижні, на жаль загинув член нашої організації, підприємець, який був на місті в Торезьку. Прилетіла ракета і пряме влучення саме до його будинку і у нас така трагедія є. Ось такі втрати кадрів, на жаль існують. Р4, Донецька обл.

Мабуть, що найбільший виклик – це емоційне вигорання, особливо для тих, хто не виїжджав. Р7, Чернігівська обл.

«...Що стосується залучення коштів, мені здається, із цим зараз якихось [проблем немає], тобто кошти є, а, скоріше, не вистачає людей, які можуть якісно та добре виконати, реалізувати проєкт. Знову ж таки через серйозну втрату ресурсності організації, втрачені люди, втрачені зв'язки. Багато втрачено. До того ж, наприклад, ми асоціація, організація, ми громадська спілка. Ми часто працювали за принципом консорціуму. Тієї експертизи, якої немає у нас, ми залучали з інших організацій. Це зараз працює дуже погано, тому що всі організації дико зайняті насправді. Навантаження шалене, тому що треба багато зробити. І зараз побудувати систему консорціуму для нас проблема». Фокус-групова дискусія.

Відчутними викликами останніх місяців стали проблеми з електрикою, теплом та зв'язком, однак деякі учасники глибинних інтерв'ю зазначають, що на даний момент більш-менш призвичаїлися жити з цими проблемами та враховувати їх при плануванні роботи (закупили необхідне обладнання, планують офлайн зустрічі, за потреби співробітники тимчасово виїждять за кордон для виконання термінових робіт тощо). Водночас для інших організацій ці виклики залишаються серйозними і суттєво вповільнюють або підривають роботу.

Виклики зі світлом, і зі зв'язком дуже сильні. У нас сильно просів один з проєктів, звітування по одному з проєктів, як раз через те, що в Києві були сильні обстріли і наші юристи і фінансист знаходилися там і просто не виходили три дні на зв'язок. Р5, Донецька обл.

Втрата приміщення, техніки та документів та необхідність переміщення стали викликами для тих організацій, які працювали на нещодавно окупованих або прифронтових територіях. Окрім серйозних матеріальних наслідків, ці виклики також мали суттєвий негативний психологічний вплив, особливо в тих випадках, коли для організації це переміщення було вже не першою від початку війни в 2014 році.

Учасники глибинних інтерв'ю також озвучили пропозиції та ініціативи, які могли би допомогти протистояти наявним викликам:

- Інституційна підтримка з боку влади або донорів дала би змогу організаціям працювати більш системно та менше зосереджуватися на пошуках фінансування. У період повоєнного відновлення країни роль такої підтримки на думку ГО стане ще більш важливою;
- Підтримка та організаційний розвиток новостворених ініціатив;
- Збільшення тривалості грантових проєктів та більша гнучкість в можливості адаптувати та коригувати проєкти по ходу залежно від зміни потреб та ситуації;
- Розширення сфери підтримки донорів, повернення до підтримки ініціатив, які були актуальними до початку повномасштабного вторгнення. Фінансування більш тривалих проєктів, сталого розвитку;
- Розвиток ініціатив, спрямованих на співпрацю влади, громадянського суспільства та бізнесу, а також на більш активний обмін досвідом між регіонами та з іншими країнами;
- Ретрити, психоемоційна підтримка, заходи з роботи з вигоранням та по відновленню командної роботи в ГО/БО;

- Навчання для співробітників ГО/БО — проєктний менеджмент, особливості роботи громадського сектору (юридичні, фінансові, закупівлі тощо), медіація та кризова комунікація, ведення інформаційних кампаній, SMM, курси англійської для співробітників, здобуття навичок роботи в напрямку аналітики, HR;
- Фінансування більш тривалого навчання для співробітників, можливість отримати спеціальність (приклад — з міського планування) для підвищення експертності;
- Навчання навичок цифрової, інформаційної та персональної безпеки під час воєнного стану для громадських лідерів та місцевих активістів;
- Менторство, коучінг при розробці та реалізації нових проєктів, супровід ГО/БО;
- Можливість залучати зовнішніх співробітників-експертів на час проєкту (експертів з комунікації, бухгалтерії тощо), зацікавити їх конкурентними гонорарами;
- Можливість збільшувати витрати на адміністративні послуги в рамках проєктів.
- Навчання для співробітників ГО/БО — проєктний менеджмент, особливості роботи громадського сектору (юридичні, фінансові, закупівлі тощо), медіація та кризова комунікація, ведення інформаційних кампаній, SMM, курси англійської для співробітників, здобуття навичок роботи в напрямку аналітики, HR;
- Фінансування більш тривалого навчання для співробітників, можливість отримати спеціальність (приклад — з міського планування) для підвищення експертності;

«Що є зараз велика потреба в організаційній підтримці самих громадських організацій. Тому що всі сфокусовані всі ці місяці були на вирішенні проблем ключових, цільових аудиторій. Але зараз чітке є усвідомлення, що команди потребують, дійсно, додаткових тренінгів і розвитку. І якщо ми надаємо психологічну, емоційну підтримку, то це не означає, що щось подібне не потрібно і команді. Тому що є вигорання, є повністю переформатування команд».

Влада делегує якісь повноваження громадській організації, частково, і громадська організація виконує роботу через тендер, через оці договори підписані. Це дає стабільність організації і дає можливість вижити, жити і професійно розвиватись. І не жити від гранту до гранту. Р10, Івано-Франківська обл.

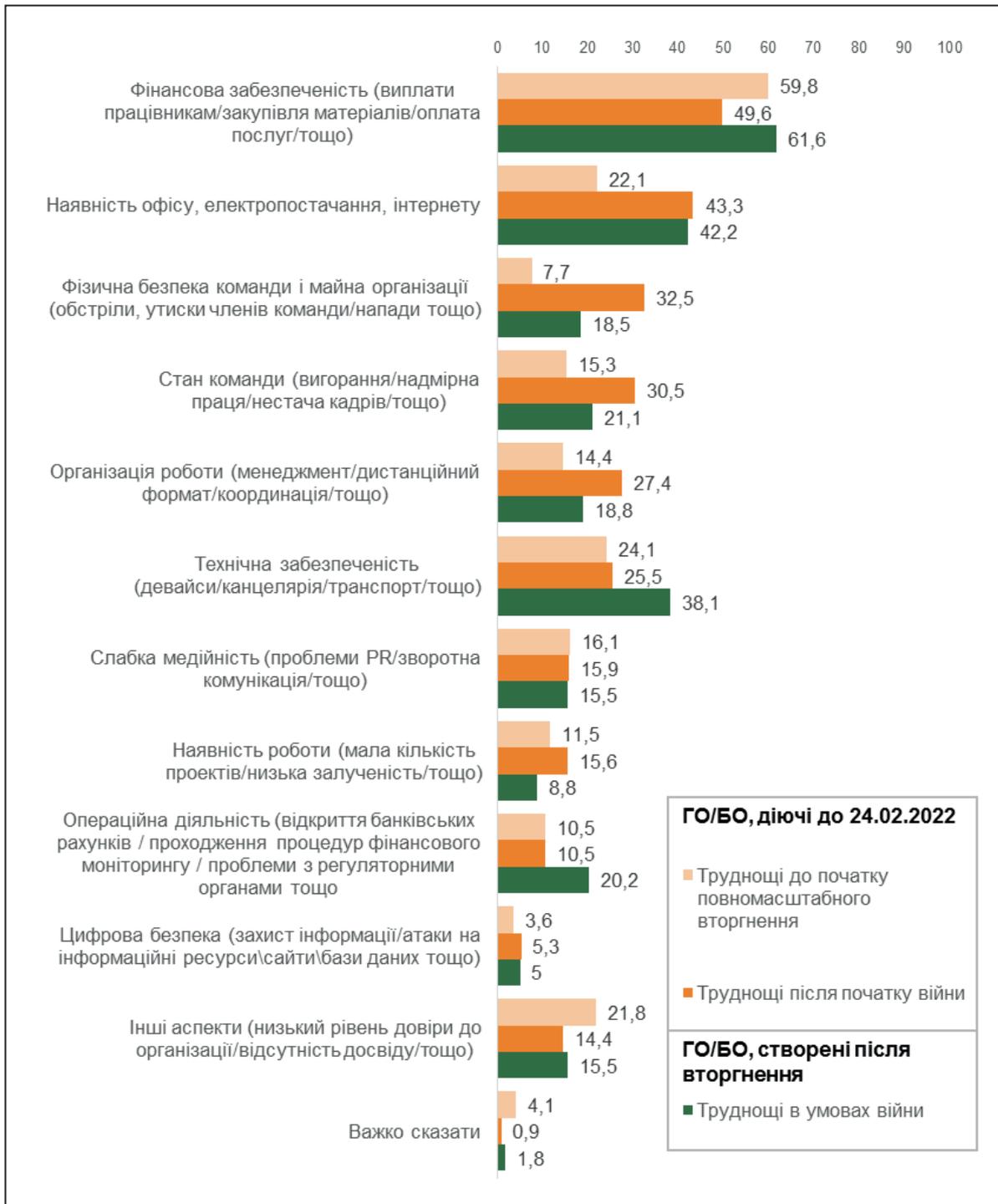
Нам очень важно обучение сотрудников всех. Повысит capacity это важно всем. ... И мы просто не можем найти, кто бы обучил третий сектор, как правильно делать эти закупки. Р3, Запорізька обл.

Деякі представники ГО також особливо наголошували, що найбільше підтримка їхнім організаціям потрібна саме зараз, поки війна триває.

Якщо ми вижили і ми тут як команда працюємо в період війни, я думаю, що після війни у нас робота не гірша, а буде навпаки краща. Бо зараз вважається робота в екстремальних умовах. От зараз більше підтримка [потрібна]. А потім, повірте мені, що ми себе підтримаємо далі. Нам би вийти переможцями в цій битві, в боротьбі повністю, спільно. Я думаю, що далі буде все нормально. Р2, Чернівецька обл.

Графік 4.4 Деталізація труднощів в реалізації власної діяльності до і після початку війни

(% серед ГО/БО, створених до 24.02.2022, n=660/679 і новостворених ГО/БО, n=341, які стикалися с труднощами)

Більшості організацій вдається подолати труднощі, з якими вони стикаються в ході своєї роботи. Так, 71.8% організацій, які мають тривалий досвід роботи, повідомляють, що до початку вторгнення їм зазвичай або цілком вдавалось долати труднощі. Після початку повномасштабної війни ця частка майже не змінилась і складає 68.3%. Водночас серед новостворених БО/ГО 81.2% повідомляють, що в умовах війни їм вдається долати труднощі в своїй роботі. Причиною цього може бути незначна тривалість діяльності та більший ентузіазм на початку активності серед них.

Графік 4.5 Подолання труднощів в реалізації власної діяльності до і після початку війни

(% серед ГО/БО, створених до 24.02.2022, n=660/679 і новостворених ГО/БО, n=341, які стикалися с труднощами)

V. Пріоритети діяльності

Розподіл основних сфер діяльності учасників дослідження наведено в таблиці 6.1 і графіку 6.2, де наведено топ-10 сфер діяльності громадських і благодійних організацій до і після повномасштабного вторгнення.

Таблиця 5.1 Основні сфери діяльності ГО/БО до і після повномасштабного вторгнення

(% серед всіх ГО/БО, множинний вибір)

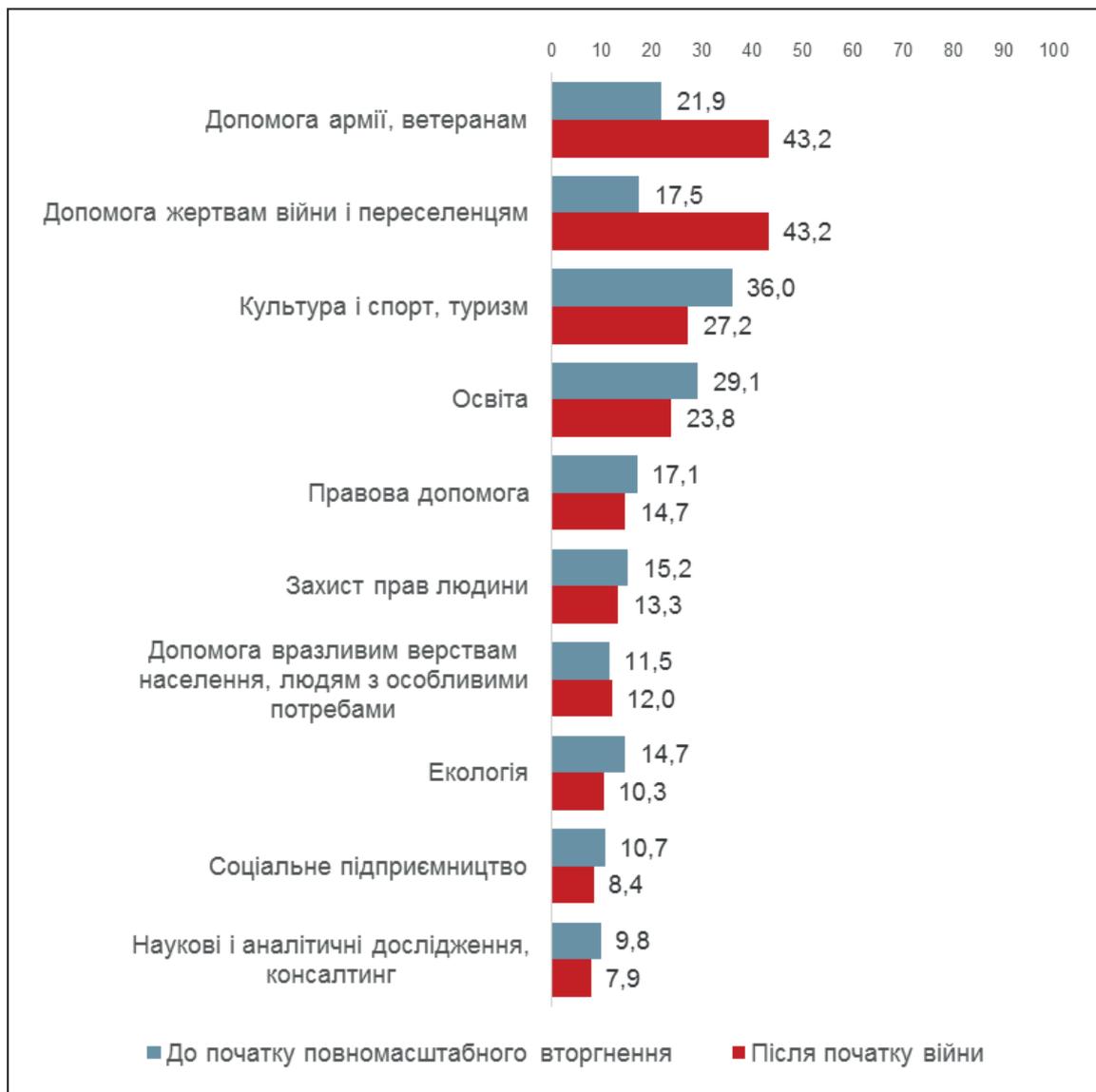
	До війни	Сфери діяльності зараз		
	ГО/БО, діючі до 24.02.2022, n=1003	ГО/БО, діючі до 24.02.2022, n=1003	ГО/БО, створені після вторгнення, n=516	Всі ГО/БО n=1519
Допомога армії, ветеранам	21.9	39.3	61.8	43.2
Допомога жертвам війни і переселенцям	17.5	38.5	65.1	43.2

	До війни	Сфери діяльності зараз		
	ГО/БО, діючі до 24.02.2022, n=1003	ГО/БО, діючі до 24.02.2022, n=1003	ГО/БО, створені після вторгнення, n=516	Всі ГО/БО n=1519
Культура і спорт, туризм	36.0	29.7	15.7	27.2
Освіта	29.1	25.7	14.5	23.8
Правова допомога	17.1	15.4	11.4	14.7
Захист прав людини	15.2	13.2	13.8	13.3
Допомога вразливим жертвам населення, людям з особливими потребами	11.5	13.6	4.8	12.0
Екологія	14.7	11.3	6	10.3
Соціальне підприємництво	10.7	8.2	9.5	8.4
Наукові і аналітичні дослідження, консалтинг	9.8	8.4	5.4	7.9
Міжнародні відносини / євроатлантична інтеграція	6.5	6.7	8.7	7.0
Медіаграмотність	6.8	6.3	6.4	6.3
Гендерна рівність	7.9	6.6	4.7	6.2
Боротьба з корупцією	8.3	6.3	4.1	5.9
Розбудова демократії	7.4	5.7	5.4	5.6
Децентралізація	7.7	4.9	3.5	4.6
Цифрова трансформація і кібербезпека	3.8	3.7	3.5	3.7
Охорона здоров'я, медичні послуги	3.6	3.7	1.4	3.3
Захист тварин	1.3	1.4	2.3	1.6
Робота з молоддю і підлітками	1.9	1.3	0.6	1.2
Відновлення / розбудова інфраструктури, соціально-економічних об'єктів, житла	0	1.0	1.4	1.1
Інший	8.0	7.8	3.7	7.1

У цілому ті напрямки, де було залучено найбільше ГО/БО, є незмінними до початку повномасштабної війни і після цього (див. графік 6.2), але їхня пріоритетність суттєво змінилась. Якщо до вторгнення найчастіше серед пріоритетів ГО/БО називали культуру, спорт туризм (36.0%) і освіту (29.1%), то зараз їх згадують рідше (відповідно на 8.8% і 5.3%). Водночас допомога армії і жертвам російської агресії зараз стали основним напрямком діяльності для 43% ГО/БО, тобто спостерігається зростання відповідно на 21.3% для допомоги ЗСУ і на 25.7% - жертвам війни і переселенцям.

Графік 5.2 ТОП-10 сфер діяльності ГО/БО до і після повномасштабного вторгнення

(данні до вторгнення наводяться тільки для тривало діючих БО/ГО, після – для всіх ГО/БО, множинний вибір, %)

Це можна розглядати як свідчення того, що українське суспільство дуже швидко відреагувало на запит сьогодення. Так, 65.1% організацій, створених після початку повномасштабної війни, сфокусовані на допомозі армії і 61.8% - на допомозі жертвам війни, а решта сфер активності були названі в 4 і більше разів рідше. Тим не менш, така ситуація містить потенційні ризики згорання важливих напрямків роботи, які потім буде важко надолужити.

Серед ГО/БО, створених в умовах війни, ключовим аспектом у виборі напрямку роботи 42.1% назвали його актуальність, 29.7% вважають, що існує нагальна потреба в подібних організаціях, 19.4% вибрали цей напрямок, тому, що він дотичний до допомоги державі у ліквідації наслідків війни. Тільки 5% зазначили як причину вибору необхідність підтримувати напрямок, який втратив актуальність від початку війни. Інші причини вибору назвати 3.9%. Загалом 89.0% організацій оцінюють актуальність напрямку власної діяльності після завершення війни в Україні як скоріше або цілком актуальний, 7.4% дають посередні оцінки і 3.7% вважають, що напрямок їхньої роботи скоріше або зовсім втратить свою актуальність після війни.

Зміни стають більш помітними, якщо оцінювати відмінності у пріоритетних сферах роботи тих організацій, які вели свою активність як до, так і після повномасштабного вторгнення. Можна також побачити значне зростання кількості тих БО/ГО, які фокусуються на допомозі армії (на 17.4%) і допомозі жертвам війни і переселенцям (на 21.0%). Кількість згадок інших сфер або не змінилась, або зменшилась. Відносно більше згортання роботи стосується таких сфер, як культура, спорт і туризм, освіта, екологія і децентралізація. Тобто спостерігається концентрація зусиль громадянського сектору на найбільш злободенних питаннях за рахунок інших напрямків роботи або завдяки надзусиллям з поєднання старих та нових пріоритетів.

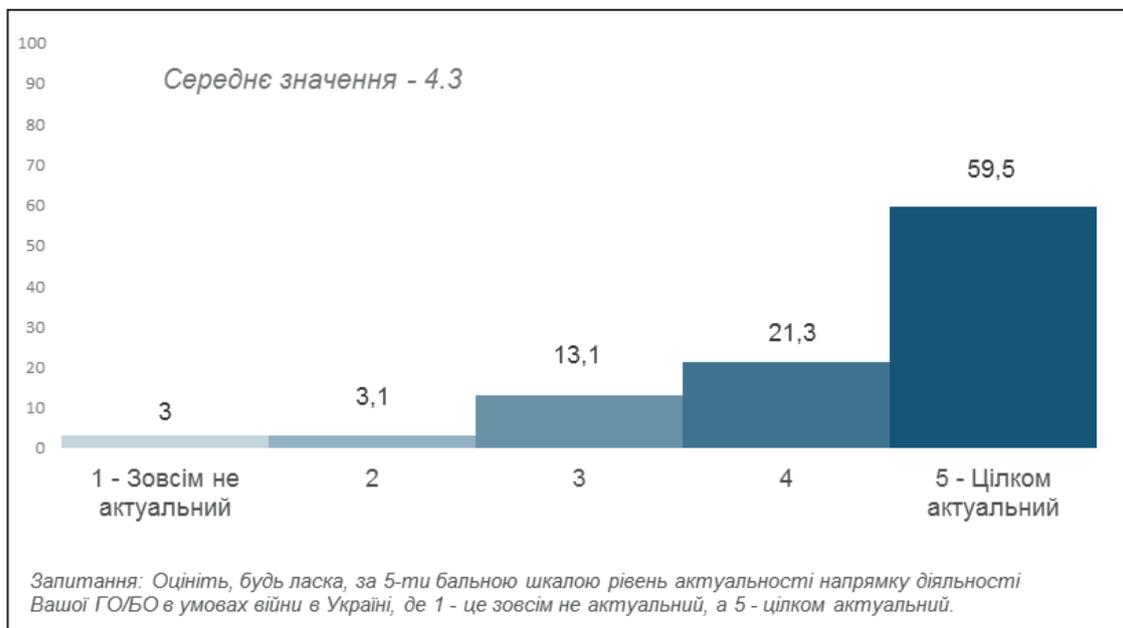
Опитування показало, що тільки чверть (24.7%) БО/ГО, які розпочали свою роботу ще до повномасштабної війни, продовжили роботу у звичних для себе сферах після початку вторгнення. Водночас 18.8% організацій переорієнтували свою активність відповідно до нових викликів, а більшість (56.4%) ГО/БО поєднують пріоритети довоєнної роботи із новими напрямками.

Опитані наголошували, що запити цільової аудиторії під час війни дуже швидко змінюються, тому їх може бути важко передбачати і відповідно, потрібна гнучкість для відповіді на них з боку ГО/БО, влади та донорських організацій.

Переважна більшість опитаних (80.8%) вважають напрямок діяльності своєї організації в умовах війни переважно або цілком актуальною. Решта організацій розподілилась таким чином: 13.1% дають посередні оцінки актуальності своєму напрямку діяльності під час війни, а 6.1% вважають цей напрямок переважно / зовсім не актуальним в нинішніх умовах.

Графік 5.3: Оцінка рівня актуальності напрямку діяльності ГО/БО в умовах війни

(% серед ГО/БО, створених до 24.02.2022, n=1003)

Тільки 14.3% опитаних організацій вважають необхідним змінити напрямок діяльності в умовах війни, тоді як 78.9% вважають, що цього не треба робити і 6.9% вагаються із відповіддю. Водночас більшість (61.6%) представників ГО/БО переконані, що існує потреба у розвитку додаткових напрямків діяльності в умовах війни, 28.2% респондентів не поділяють цієї точки зору і ще 10.2% вагаються із відповіддю.

Додаткові і нові напрямки діяльності, які потрібно розвивати під час війни наразі перебувають у процесі формування і мають характер реагування на проблеми, що виникають у суспільстві. Серед актуальних напрямків діяльності найчастіше були названі допомога військовим (18.0%) та робота з ВПО і українськими біженцями за кордоном (17.3%). Серед інших пріоритетів часто були названі волонтерство (в широкому розумінні) – 10.6%, соціальний захист вразливих груп і допомога постраждалим від війни – 9.6%. До перспективних напрямків діяльності, учасники опитування відносять пошук фінансування, через співпрацю з донорами, інвестиційне залучення, встановлення зв'язку з міжнародними організаціями – 9.0%. Затребуваним напрямком активності буде надання реабілітаційних послуг, супровід і підтримка поранених / травмованих військових і їх сімей, а також жертв війни серед цивільного населення – 8.3%.

Таблиця 5.4 Напрямки діяльності, які варто розвивати в умовах війни

(% серед ГО/БО, створених до 24.02.2022, які вважають необхідним змінювати / розвивати додаткові напрямки діяльності, n=635, множинний вибір)

	% до відпв
Допомога ЗСУ, теробороні	18.0
Робота з ВПО, допомога українським біженцям за кордоном	17.3
Волонтерство	10.6
Соціальна допомога і підтримка, соціальний захист, допомога постраждалим від війни, в тому числі дітям	9.6
Співпраця з донорами, інвестиційне залучення, встановлення зв'язку з міжнародними організаціями	9.0
Реабілітація, супровід і підтримка поранених / травмованих військових і їх сімей, жертвам війни	8.3
Психологічна допомога, зокрема дітям	6.9
Освіта, мистецька діяльність, просвітництво, наука	6.5
Благодійна / гуманітарна допомога	5.7
Соціальне підприємництво	4.7
Робота з дітьми, підлітками та молоддю	4.6
Розширення комунікації з населенням, партнерами і донорами, місцевою владою	3.9
Правова обізнаність населення в умовах війни, правова допомога, адвокатська діяльність	3.6
Відбудова, відновлення об'єктів інфраструктури, ремонт будинків, благоустрій	3.5
Культурний і духовний розвиток українського суспільства	2.8
Спорт, організація спортивних подій	2.7
Медійна складова, поширення інформації, видавнича діяльність, створення медійної групи	2.0
Підтримка людей (зокрема дітей) з інвалідністю	2.0
Безпека, охорона громадського порядку	1.9
Українізація населення, патріотичне виховання	1.9
Медицина, навчання тактичної медицини, медичне забезпечення	1.9
Сприяння у працевлаштуванні ВПО і місцевого населення, професійна підготовка для дітей і молоді	1.7
Подолання екологічних проблем, очищення забруднених територій	1.3
Цифровізація / технологічний розвиток України	1.3
Медійна гігієна, інформаційна безпека, медіаграмотність	1.3
Забезпечення житлом	1.1
Проектна діяльність, грантові заявки	0.9
Навички поведінки зі зброєю для населення; виживання, самооборона вишкільні табори	0.9
Виявлення корупційних порушень, контроль органів влади	0.9

Допомога тваринам на окупованих територіях та гарячих точках, евакуація тварин	0.8
Розвиток демократії, громадянського суспільства	0.6
Допомога населенню деокупованих територій	0.6
Допомога мешканцям громад, підвищення спроможності	0.6
Документування наслідків війни, шкоди і втрат, картування руйнувань	0.6
Покращення якості підготовки українських військових	0.6
Самоуправління і децентралізація, партисипація	0.6
Збереження культурної / архітектурної спадщини	0.5
Економічний розвиток	0.5
Туризм, популяризація відпочинку у селі	0.3
Створення тренувальних центрів для цивільних	0.3
Цивільний захист населення	0.3
Виїзні бригади паліативної допомоги	0.3
Дослідження, аналітика, опитування членів організації для виявлення їх проблем	0.3
Увіковічення людей, які віддали своє життя	0.3
Службове собаківництво для розмінування територій, детекція та пошук з собаками	0.3
Профілактика, допомога жертвам насилля	0.3
Співробітництво з НАТО, приведення до натовських стандартів системи закупівель	0.3
Гендерні ініціативи	0.3
Реформа правоохоронних органів	0.2
Соціальна психологія	0.2
Картування колаборантів	0.2
Краудфандинг / фандрейзинг	0.2
Допомоги сім'ям зниклих безвісти	0.2
Релокація організацій зі сходу на захід	0.2
Розмінування	0.2
Допомога онкохворим	0.2
Формування політичної сили	0.2
Енергозбереження	0.2
Розбудова держави	0.2
Важко сказати	3.9

Потенціал мобілізації громадянського суспільства для допомоги ЗСУ і постраждалому цивільному населенню є значно більшим, ніж це можна побачити в пріоритетних напрямках розвитку організацій. Про це свідчить той факт, що 78.7% БО/ГО вважають релевантним для візії своєї організації розвиток напрямку допомоги ЗСУ, а 83.7% - розвиток допомоги постраждалим категоріям населення (біженці / ВПО) в умовах війни.

Графік 5.5: Частка БО/ГО, які вважають релевантним для візії своєї організації розвивати напрямком допомоги ЗСУ / постраждалим категоріям населення в умовах війни
(% серед ГО/БО, створених до 24.02.2022, n=1003)

Допомога ЗСУ в період АТО і війни

Як зазначалось раніше, 21.9% всіх ГО/БО до повномасштабного вторгнення і 43.2% після його початку вказали допомогу армії і ветеранам, як пріоритетну діяльність. Насправді залучення до цієї допомоги є більш масштабним. Серед тривало діючих ГО/БО до ініціатив з допомоги ЗСУ до повномасштабного вторгнення були залучені 54.5%, після – вже 76.9%. Серед новостворених ГО/БО 77.7% залучені до допомоги ЗСУ і ветеранам. Таким чином, **загалом 77% всіх громадських та благодійних організацій України зараз беруть участь в допомозі ЗСУ.**

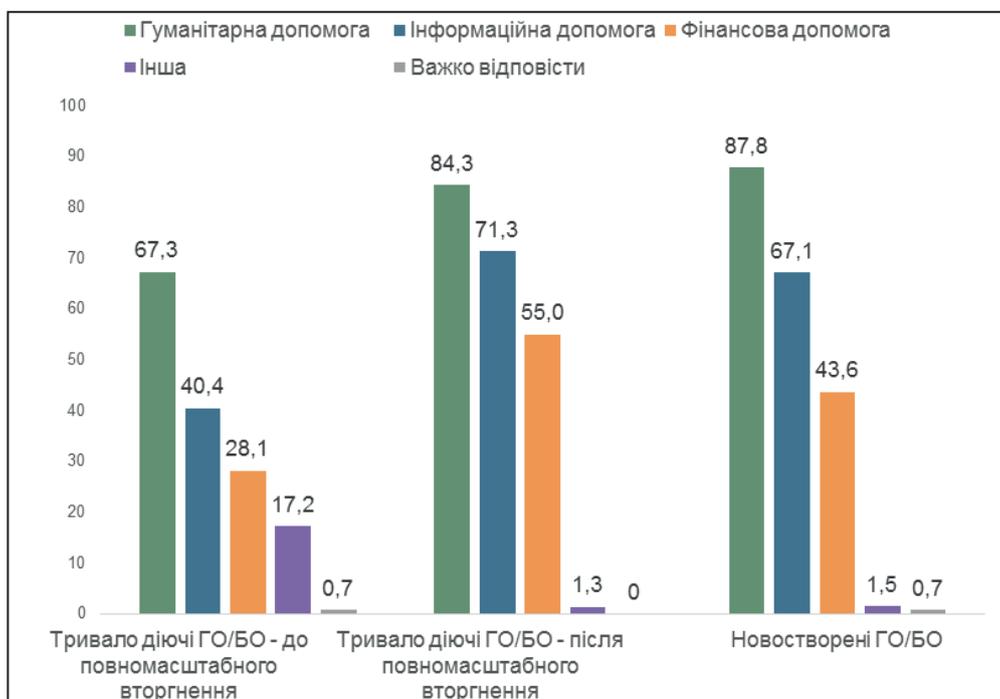
Ініціативи з допомоги ЗСУ мають переважно гуманітарний характер. Серед тривало діючих ГО/БО, які залучені до допомоги ЗСУ, 84.3% надають зараз гуманітарну допомогу (до початку вторгнення 67.3%). Серед новостворених ГО/БО до гуманітарної допомоги зараз долучаються 87.8%.

Можна побачити також суттєве зростання **інформаційної** підтримки після початку повномасштабного вторгнення. Серед тривало діючих ГО/БО, які залучені до допомоги ЗСУ, 71.3% надають зараз інформаційну допомогу (до початку вторгнення 40.4%). Серед новостворених ГО/БО до інформаційної допомоги зараз долучаються 67.1%.

Відносно рідше був названий збір коштів на інші потреби ЗСУ. Хоча і тут ми бачимо зростання залучення серед тривало діючих ГО/БО з 28.1% до вторгнення до 55% зараз. Тривало діючі ГО/БО також є більш залученими до фінансової допомоги порівняно із новоствореними, серед останніх 43.6% надають зараз таку допомогу.

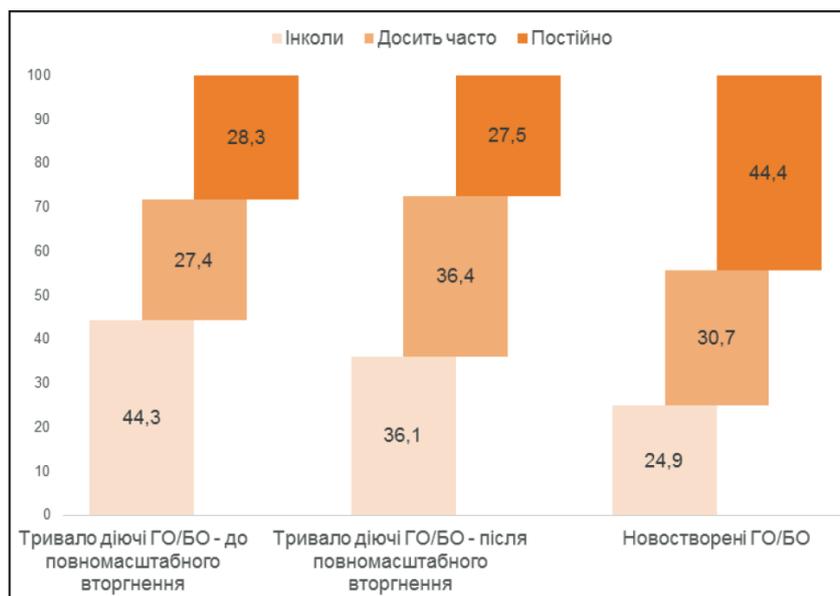
Графік 5.6: Види ініціатив з допомоги ЗСУ

(% серед ГО/БО, які надають таку допомогу - створених до 24.02.2022, n=431/771 і ГО/БО, створених після вторгнення, n=401)

Допомога армії не є поодинокими випадками, а є досить частою, або навіть постійною активністю БО/ГО зараз. Про це повідомляють 63.9% тривало діючих БО/ГО і 75.1% новостворених організацій, при чому інтенсивність залучення нових організацій є більшої, ніж тих, що почали працювати ще до повномасштабної війни.

Графік 5.7: Частота залучення до ініціатив з допомоги ЗСУ
 (% серед ГО/БО, які надають таку допомогу - створених до 24.02.2022, n=431/771 і ГО/БО, створених після вторгнення, n=401)

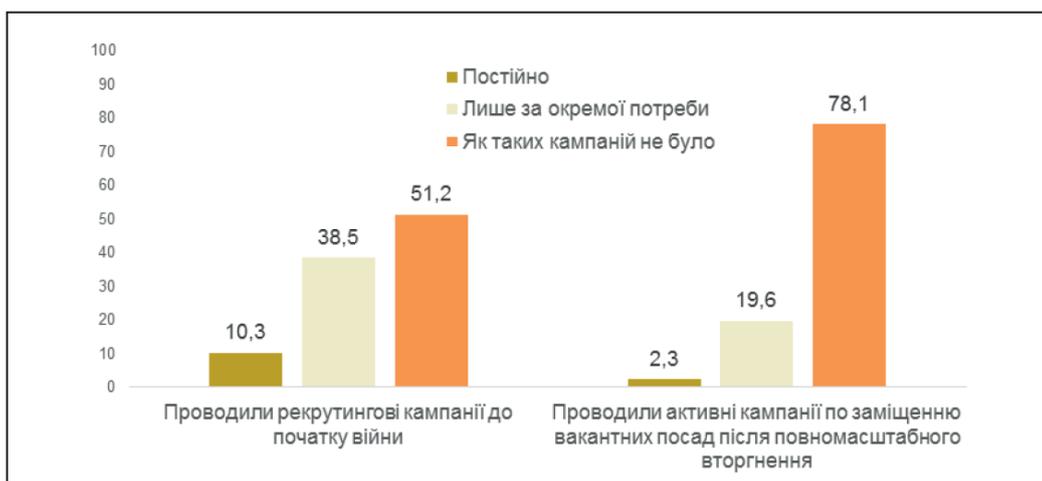
VI. Залучення до співпраці

Протидія зовнішній агресії і подолання її наслідків потребують консолідованого зусилля активної громадськості та влади. В цьому розділі будуть розглянуті зміни у процесі залучення БО/ГО до співпраці працівників і волонтерів, інфлюенсерів, інших благодійних та громадських організацій, бізнесу і державних органів влади та місцевого самоврядування.

Рекрутинг співробітників

Компанії, які мають тривалий досвід роботи, значно рідше залучають нових працівників на постійній основі і навіть за окремих потреб після початку повномасштабного вторгнення, ніж до того. Якщо до війни приблизно половина БО/ГО час від часу проводили такі компанії, то після початку вторгнення їхня частка скоротилась до 21,9%. Такі зміни можуть спричинити перевантаження та вигорання постійного штату організацій, особливо в умовах безпекових викликів і постійного стресу.

Графік 6.1 Проведення рекрутингових компаній до і після початку повномасштабної війни
 (% серед ГО/БО, створених до 24.02.2022, n=1003)

Волонтерські програми

Приблизно третина ГО/БО, діючих до 24.02.2022, мали волонтерські програми до початку вторгнення і це майже не змінилось після початку повномасштабної війни. Новостворені організації більше покладаються на залучення волонтерів, оскільки 47.1% повідомляють про наявність волонтерських програм і політики по залученню волонтерів.

Таблиця 6.2 Наявність волонтерських програм (політики ГО по залученню довготермінових волонтерів) до і після початку війни
(% серед ГО/БО, створених до 24.02.2022, n=1003 і новостворених ГО/БО, n=516)

	Наявність програми до початку війни у ГО/БО, діючих до 24.02.2022	Наявність програми після початку війни у ГО/БО, діючих до 24.02.2022	Наявність програми у новостворених ГО/БО
Так	35.6	33.5	47.1
Ні	64.4	66.5	52.9

Співпраця з іншими БО/ГО

Постійне партнерство і співпраця ГО/БО, діючих до 24.02.2022, майже не змінилось після початку війни. Серед цих організацій 16.2-16.8% постійно залучують до співпраці інші благодійні / громадські організації до і після повномасштабного вторгнення. Водночас спостерігається деяке скорочення ситуаційного проєктного партнерства у тривало працюючих організацій порівняно з періодом до вторгнення з 49.5% до 42.4%. Серед новостворених організацій тільки 30.2% зазначили, що не залучали до співпраці інших ГО/БО, а 28.9% робили це постійно і ще 40.9% - в межах окремих проєктів.

Графік 6.3 Залучення до співпраці інших благодійних / громадських організацій до і після початку повномасштабної війни
(% серед ГО/БО, створених до 24.02.2022, n=1003 і новостворених ГО/БО, n=516)

Співпраця з комерційними організаціями

Постійна співпраця з бізнесом не дуже поширена серед організацій, діючих до 24.02.2022. До війни вона була 8.2% і після вторгнення складає 7.3%, тобто залишилась без змін. А ситуаційна проектна співпраця цих організацій з комерційними компаніями значно скоротилась – з 40.4% до 28.3%. Водночас новостворені БО/ГО децю більше співпрацюють з бізнесом на постійній основі (10.3%) і приблизно так само (29.5%) мають спільні проекти з комерційними компаніями, як і тривало діючі організації.

Графік 6.4 Залучення до співпраці комерційних організацій до і після початку повномасштабної війни

(% серед ГО/БО, створені до 24.02.2022, n=1003 і новостворених ГО/БО, n=516)

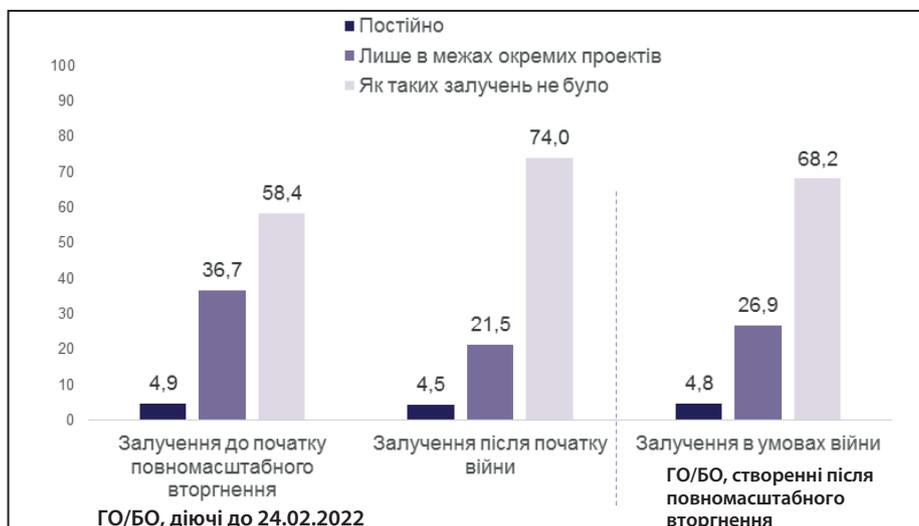

Співпраця з інфлюенсерами і медійними персонами

Співпраця БО/ГО, незалежно від часу реєстрації, з інфлюенсерами і медійними персонами на постійній основі є досить рідкою, оскільки вона не перевищує 5%. Попроєктна співпраця з початком повномасштабного вторгнення скоротилась з 36.7% до 21.5% серед тривало діючих організацій і складає 26.9% у новостворених БО/ГО.

Графік 6.5 Залучення до співпраці інфлюенсерів / медійних персон до і після початку повномасштабної війни

(% серед ГО/БО, створених до 24.02.2022, n=1003 і новостворених ГО/БО, n=516)

Спроби залучень людей / організацій за межами України

Хоча міжнародна співпраця входить в топ-5 пріоритетних напрямків діяльності організацій, практичних кроків в цьому напрямку зроблено не так багато. Серед БО/ГО, які проводили свою діяльність ще до вторгнення, 62.5% до повномасштабної війни і 60.3% після її початку не робили спроб залучити до своєї активності людей / організацій за межами України. Серед новостворених організацій таких набагато менше – 40.9%, тобто нові БО/ГО з самого початку свої роботи більш активно шукають міжнародного партнерства.

Найчастіше українські БО/ГО намагаються залучити міжнародні громадські і благодійні організації. До війни такі спроби залучення робили 22.6% і після початку вторгнення 23.7% тривало діючих організацій. Серед новостворених організацій до таких спроб долучались 35.3%.

Також відносно більш поширеними є спроби залучення міжнародних волонтерів. До війни такі спроби робили 15.0% і після початку вторгнення дещо більше – 22.5% тривало діючих організацій. Серед новостворених організацій до таких спроб долучались 35.5%. Звернення до інших міжнародних партнерів є менш поширеними, хоча можна відзначити, що майже кожна десята новостворена БО/ГО намагається співпрацювати з закордонними комерційними організаціями, що більше, ніж серед українських ГО/БО, які вже давно працюють в громадському секторі.

Таблиця 6.6 Спроби залучень людей/організацій за межами України у діяльність БО/ГО до і після початку повномасштабної війни

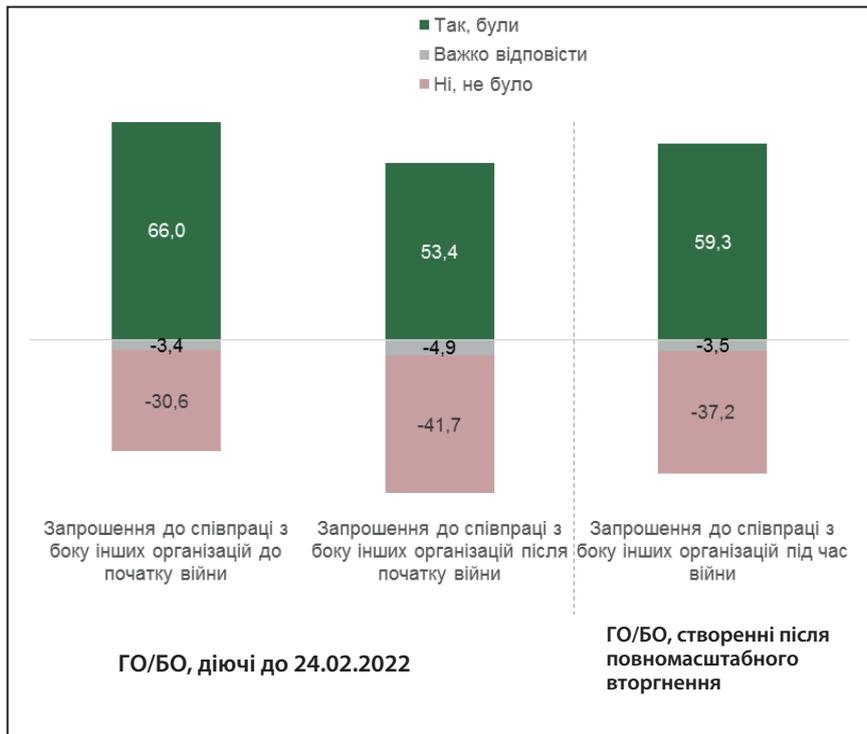
(% серед ГО/БО, створених до 24.02.2022, n=1003 і новостворених ГО/БО, n=516)

	Спроби залучення до початку війни у ГО/БО, діючих до 24.02.2022	Спроби залучення після початку війни у ГО/БО, діючих до 24.02.2022	Спроби залучення у новостворених ГО/БО
Були залучення міжнародних ГО/БО	22.6	23.7	35.3
Були залучення волонтерів	15.0	22.5	35.5
Були залучення комерційних організацій	5.3	6.2	9.9
Були залучення інфлюенсерів	4.4	2.8	3.9
Були кампанії на заміщення вакантних посад	0.4	0.5	0.6
Подібних спроб не було	62.5	60.3	40.9

Досить поширеною практикою серед БО/ГО є отримання запрошень до співпраці, про що повідомляє більша половина опитаних. Схоже на те, що вторгнення негативно вплинуло на активність цієї сфери. Оскільки серед тривало діючих БО/ГО частка тих, хто отримував такі запрошення до співпраці, з початком повномасштабної війни зменшилась з 66.0% до 53.4%. Новостворені ГО/БО отримують дещо більше запрошень до партнерства (59.3%) в часи війни, що може бути зумовлена тим, що їхня основна діяльність з самого початку була «заточена» під умови війни на відміну від тих організацій, які працюють вже давно і мали дещо інші пріоритети.

Графік 6.7 Отримання запрошень до співпраці з боку інших організацій до і після початку повномасштабної війни

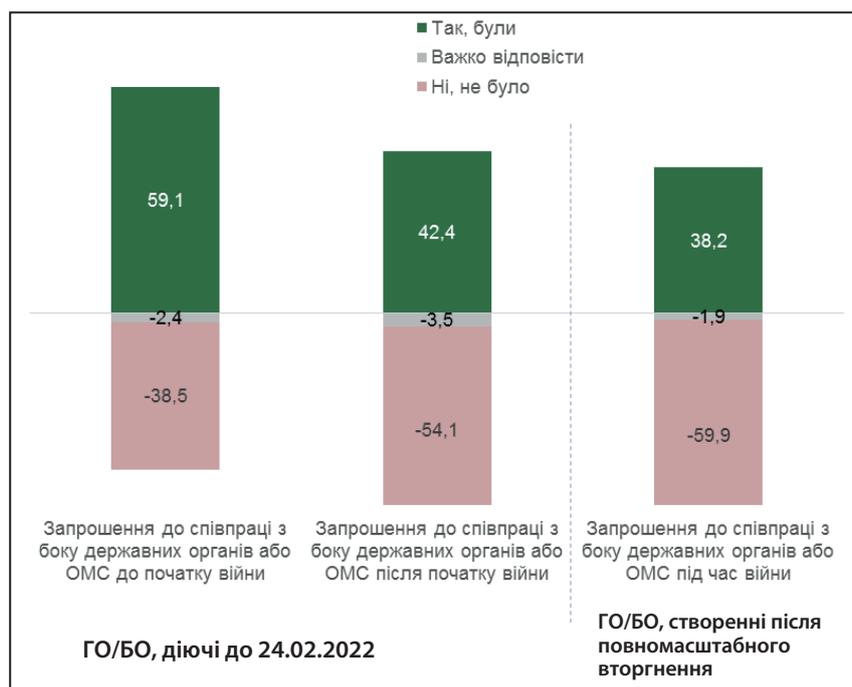
(% серед ГО/БО, створених до 24.02.2022, n=1003 і новостворених ГО/БО, n=516)

Якщо порівнювати з ініціативами партнерства в громадському секторі, то частка організацій, які отримували запрошення до співпраці з боку державних органів або місцевого самоврядування, виглядає меншою як до вторгнення, так, особливо, під час воєнного стану. Це стосується новостворених організацій і таких, що давно працюють.

Графік 6.8 Отримання запрошень до співпраці з боку державних органів або місцевого самоврядування до і після початку повномасштабної війни

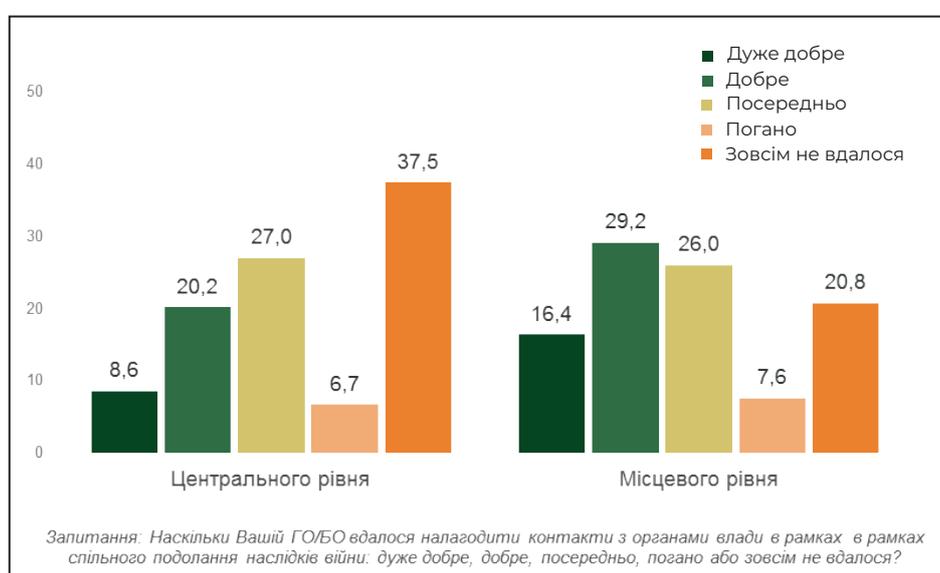
(% серед ГО/БО, створених до 24.02.2022, n=1003 і новостворених ГО/БО, n=516)

Організації, діючі до 24.02.2022, помірно оцінюють налагодження контактів з органами влади в рамках спільного подолання наслідків війни, при чому співпраця з місцевими органами влади оцінюється вище, ніж з центральною владою. Середні оцінки успішності налагодження контактів за 5-бальною шкалою, де 1 – дуже погано, а 5 – дуже добре, для влади центрального рівня складають 2.6 балів і для влади місцевого рівня – 3.1 бал. Загалом 28.8% БО/ГО вважають, що їм вдалося дуже добре/добре налагодити контакти з органами центральної влади і 45.6% – з органами місцевої влади. Посередньо оцінюють ці контакти відповідно 27.0% для ЦОВВ і 26.0% для ОМС. Погано/дуже погано вдалося налагодити контакти і співпрацю в рамках спільного подолання наслідків війни з центральними органами влади 44.2% респондентів і з місцевою владою 28.4% БО/ГО.

Співпраця з владою новостворених організацій не оцінювалась, оскільки деякі з них були створені нещодавно і тільки розпочали свою активність.

Графік 6.9 Успішність налагодження контактів з органами влади в рамках спільного подолання наслідків війни
(% серед ГО/БО, створених до 24.02.2022, n=1003)

Пропозиції проектної співпраці в умовах війни, спрямовані на допомогу ЗСУ, отримували 41.4% ГО/БО, створених до повномасштабної війни і 48.3% новостворених організацій. Дещо частіше лунали пропозиції проектної співпраці, спрямовані на допомогу категоріям населення, постраждалим від війни. Про це повідомили 47.9% давно діючих організацій і 54.5% БО/ГО, створених в умовах повномасштабної війни. Цікаво, що в обох випадках, новостворені організації дещо частіше отримували пропозиції проектної співпраці.

Таблиця 6.10 Пропозиції проектної співпраці в умовах війни, %

	Діючі до 24.02.2022	Новостворені
Пропонували проекти співпраці, спрямовані на допомогу ЗСУ	41.4	48.3
Таких пропозицій не було	55.1	48.8
Важко відповісти	3.5	2.9
Пропонували проекти співпраці, спрямовані на допомогу постраждалим категоріям населення	47.9	54.5
Таких пропозицій не було	49.3	42.8
Важко відповісти	2.9	2.7

VII. Фінансова спроможність

Основними джерелами фінансування громадського сектору в Україні є пожертви, членські і благодійні внески або донати, про що повідомляють 2/3 опитаних організацій. Далі з великим відривом слідує міжнародні гранти (21.6%) і доходи від власної економічної діяльності (15.3%).

Ці дані дещо відрізняються від інших опитувань громадських і благодійних організацій, які показують міжнародну допомогу, як основне джерело фінансування громадського сектору України. Причина цього, на нашу думку полягає, в тому, що ми використовуємо велику випадкову вибірку активних громадських і благодійних організацій з акцентом на новостворені, що дозволило охопити більше коло різноманітних учасників, тобто дослідити не тільки «фаворитів» цієї сфери.

Загалом ситуація з джерелами фінансування до і після вторгнення суттєво не змінилась, окрім фінансування з державного і місцевого бюджетів, частка отримувачів якого серед ГО/БО з введенням воєнного часу скоротилась втричі – з 16.4% до 5.6%. Учасники глибинних інтерв'ю пояснюють, що наразі пріоритети громад змінилися і ГО/БО втрачають це джерело підтримки.

Щодо інших джерел фінансування, ті з організацій, які частково фінансували свою діяльність за рахунок комерційних проєктів та послуг, втратили це джерело фінансування. Якщо вони й продовжують надавати такі послуги, то наразі роблять це безкоштовно.

Скажімо так, етична дилема чи маємо ми зараз право робити якісь комерційні продукти по тому формату, як ми це робили в Маріуполі. Р5, Донецька обл.

Так само, ГО, які мали серед джерел фінансування допомогу бізнесу, відзначали, що через складну економічну ситуацію не відчують морального права просити в бізнесу про допомогу.

Зараз бізнес треба підтримувати. ...Зараз, якщо завалиться бізнес, то економіці України буде гаплик повний і системний, і тому, мені здається, що зараз, навпаки, бізнесу треба допомагати залишатися на рейках. Р9, Херсонська обл.

Основною причиною, з якої організації не залучають донати або краудфандинг в якості джерел фінансування своєї організації, учасники глибинних інтерв'ю і фокус груп найчастіше називали законодавчу неврегульованість цієї сфери, через що ГО/БО не мають розуміння, яким чином звітувати в майбутньому і тому не прагнуть залучати таке фінансування.

Чому ми не використовуємо, наприклад, інші джерела коштів - донати і все решта? А ми не знаємо, як держава поведеться далі з волонтерськими організаціями, які збирали кошти на ЗСУ, наприклад. У нас законодавством не врегульовано. А де є гарантії того, що після війни ці організації не почнуть притягувати до відповідальності за те, що нема звітності, нема прозорості. Р2, Чернівецька обл.

Спостерігаються суттєві відмінності в джерелах фінансування організацій, які виникли після початку повномасштабної війни і тими, які працюють вже тривалий час. Новостворені організації частіше отримують міжнародні гранти (відповідно 33.3% проти 19.0%) та мають більші доходи від власної економічної діяльності (відповідно 22.3% проти 13.9%).

Також нові організації частіше повідомляють про наданням соціальних послуг (відповідно 5.4% проти 1.6%), але ще потребує уточнення правильність розуміння терміну «соціальні послуги». Також ці нові організації рідше повідомляють, що їхня робота ведеться без фінансування на громадських засадах, що, скоріш за все, зумовлено різницею в пріоритетних напрямках діяльності.

Таблиця 7.1 Джерела фінансування, які активно використовувала ГО/БО до і після повномасштабного вторгнення

(% серед ГО/БО, створених до 24.02.2022, n=1003 і новостворених ГО/БО, n=516, множинний вибір)

	До війни	Зараз		
	ГО/БО, діючі до 24.02.2022, n=1003	ГО/БО, діючі до 24.02.2022, n=1003	ГО/БО, створені після вторгнення, n=516	Всі ГО/БО n=1519
Пожертви / членські внески / донати / краудфандингові надходження / підтримка місцевого бізнесу	67.2	68.6	72.5	69.3
Міжнародні гранти	20.5	19.0	33.3	21.6
Доходи від власної економічної діяльності	15.1	13.9	22.3	15.3
Фінансування з держбюджету / місцевого бюджету	16.4	5.6	5.6	5.6
Надання соціальних послуг	2.1	1.6	5.4	2.3
ГО - ендавмент (цільовий капітал)	1.6	1.2	2.7	1.5
Немає фінансування, робота ведеться на громадських засадах	11.7	14.2	1.9	12.0
Інше	0	0.4	0.2	0.4

Новостворені БО/ГО частіше намагаються залучити благодійні пожертви від інших організацій та окремих осіб, як в Україні, так і за її межами порівняно з тривало діючими організаціями. Приблизно половина нових організацій звертались за пожертвами в Україні (47.5%) і за кордоном (47.3%).

А серед тривало діючих організацій за часи повномасштабної війни не змінилась частка спроб залучення пожертв в Україні (стала 38.5%, була 39.4%) і дещо зросли спроби отримати пожертви від міжнародної спільноти і іноземних благодійників (стали 33.6%, були 26.7%).

Таблиця 7.2 Наявність спроб залучити благодійні пожертви від інших організацій та окремих осіб в Україні і за її межами до і після початку війни

(% серед ГО/БО, створених до 24.02.2022, n=1003 і новостворених ГО/БО, n=516)

	Наявність спроб до початку війни у ГО/БО, діючих до 24.02.2022	Наявність спроб після початку війни у ГО/БО, діючих до 24.02.2022	Наявність спроб у новостворених ГО/БО
Були спроби залучення благодійних пожертв від інших організацій та окремих осіб в Україні	39.4	38.5	47.5
Не було	57.4	57.7	49.4
Важко відповісти	3.2	3.8	3.1

	Наявність спроб до початку війни у ГО/БО, діючих до 24.02.2022	Наявність спроб після початку війни у ГО/БО, діючих до 24.02.2022	Наявність спроб у новостворених ГО/БО
Були спроби залучення благодійних пожертв від інших організацій та окремих осіб за межами України	26.7	33.6	47.3
Не було	72.1	63.9	50.4
Важко відповісти	1.2	2.5	2.3

Серед позитивних аспектів донорської допомоги респонденти глибинних інтерв'ю відзначали значне збільшення як кількості донорів, які наразі працюють в Україні (навіть в тих регіонах, які раніше залишалися поза їхньою увагою) так і об'єми фінансування. Також, особливо протягом перших місяців від початку вторгнення, багато донорів спростили процедури отримання грантів та звітування по витрачених коштах. Також в багатьох випадках представники донорських організацій самі зв'язувались з опитуваними ГО та пропонували допомогу, інформували про конкурси або інші можливості фінансування.

Оцінюючи напрямки фінансування, які варто розвивати після початку війни, БО/ГО сходяться на думці, що найбільші перспективи мають міжнародні гранти. Так вважають 57.6% тривало діючих організацій і 73.3% новостворених. Дещо менше надій покладаються на пожертви, членські внески і донати, які зараз є основним джерелом фінансування ГО/БО. Серед тривало діючих організацій 45.3% вважають, що варто розвивати цей напрямок після початку війни, серед новостворених – 49.0%.

Загалом, новостворені організації бачать більше перспектив або принаймні так само оцінюють перспективи розвитку всіх напрямків фінансування. Винятком є надходження з державного або місцевого бюджетів, щодо яких вони більш обережно оцінюють перспективи порівняно з тими ГО/БО, які працюють вже давно, але ця різниця не є статистично значущою.

Графік 7.3 Напрямки фінансування, які варто розвивати після початку війни

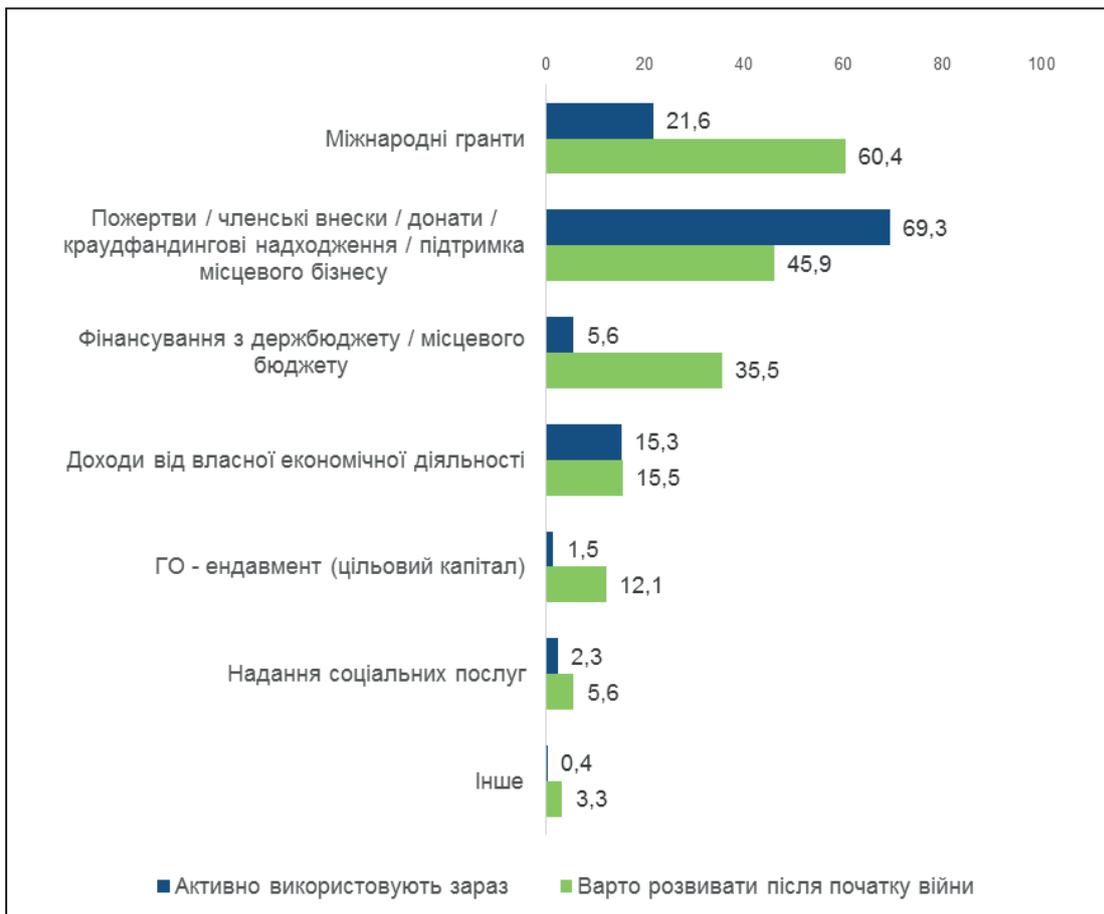
(% серед ГО/БО, створених до 24.02.2022, n=1003 і новостворених ГО/БО, n=516)

	ГО/БО, діючі до 24.02.2022, n=1003	ГО/БО, створені після вторгнення, n=516	Всі ГО/БО n=1519
Міжнародні гранти	57.6	73.3	60.4
Пожертви/членські внески / донати / краудфандингові надходження/підтримка місцевого бізнесу	45.3	49.0	45.9
Фінансування з держбюджету / місцевого бюджету	36.0	32.9	35.5
Доходи від власної економічної діяльності	14.7	19.6	15.5
Надання соціальних послуг	11.2	16.5	12.1
ГО - ендавмент (цільовий капітал)	5.2	7.8	5.6
Інше	3.7	1.4	3.3

Порівняння джерел фінансування, які активно використовувала ГО/БО після вторгнення і тих, які наразі варто розвивати показують значну неузгодженість практики і бачення перспектив. В умовах наростання економічних складнощів, викликаних веденням війни, на

національні пожертви і членські внески в майбутньому покладаються менше, а на фінансову допомогу громадському сектору від міжнародних організацій – набагато більше ніж зараз. Також помітно, що організації сподіваються на відновлення в перспективі фінансування від державного і місцевих бюджетів. Також, на думку опитаних, є значний потенціал зростання перспектив використання ГО - ендавменту (цільового капіталу).

Графік 7.4 Джерела фінансування, які активно використовувала ГО/БО після вторгнення і ті, які, на їхню думку, варто розвивати після початку війни
(% серед всіх ГО/БО, n=1519, множинний вибір)

VIII. Плани на майбутнє і участь у відбудові України

За результатами глибинних інтерв'ю і фокус груп, прогнози щодо роботи в майбутньому суттєво не відрізняються в залежності від того, скільки ще буде продовжуватись війна. Основна різниця полягає в тому, що поки йдуть активні бойові дії, на одному з перших місць в запитах від суспільства буде задоволення базових потреб. Після перемоги цей фокус буде активніше зміщуватись в бік реалізації проєктів з відновлення країни.

Більшість представників ГО/БО планують продовжувати поточні проєкти (допомога армії, ВПО, гуманітарна допомога тощо). Щодо допомоги ВПО організації переважно планують поступово переходити від вдоволення базових потреб на психологічну допомогу, соціалізацію та інтеграцію в нових громадах, розвиток професійних навичок тощо.

Також в планах ГО за можливості поступове повернення до своїх основних напрямків діяльності та подальший розвиток. Дехто планує у 2023 році провести стратегічні сесії для перегляду пріоритетів та планування майбутнього організації з урахуванням нових реалій.

Ми будемо мати багато роботи, мабуть. Якщо триватиме далі війна, то в нас розвиток підприємництва, як першочерговий напрямок. Ми плануємо допомагати з написанням програм на отримання коштів на розвиток бізнесу або відновлення ... Багато людей лишилося роботи та можливо хочуть спробувати себе у власній справі. Ми можемо проводити навчання і допомагати їм надалі і засновувати, і на перших етапах діяльності бізнесу допомагати. Якщо скінчиться все, то потрібно буде повертатися додому і допомагати там знову відновлювати власний бізнес підприємцям. Р4, Донецька обл.

Переміщені організації хотіли би за можливості повернутися до свого регіону, тож намагаються планувати кілька варіантів – повернення або роботи в новому регіоні. Загалом, більшість організацій намагаються мати план для кількох потенційних сценаріїв, включно з можливістю окупації нинішнього регіону перебування.

У нас есть переживания, что если вдруг война и будет хуже, то так как мы находимся близко возле, ну 40 километров там оккупированная для нас, мы уже четко прописали себе план, - если они заходят, что мы делаем с этим нашим главным офисом. Кто у нас собирается, кто у нас пакуется, сотрудники какие с детьми, куда, что садятся, какие документы кто забирает. Р3, Запорізька обл.

Роль громадського сектору у процесах відновлення України

Переважна більшість учасників дослідження твердо переконані, що відновлення України буде неможливим без участі громадського сектору.

Я думаю, ми всі побачили, який в нас потужний громадський сектор і в 2014 році, і, на жаль, в цьому році. Тому, на мій погляд, це логічно і закономірно. І це буде ефективно і результативно. І це буде насправді в допомогу державі, органам місцевого самоврядування, виконавчої влади. Р11, Полтавська обл.

«Ми точно готові. Моя думка і думка моєї команди, те що я бачу як ми працюємо в секторі, то зараз громадський сектор, по суті, буду казати досить відверто, ... в якійсь мірі в певних секторах заміняє собою певну неспроможність організуватися в умовах воєнного часу наш публічний сектор, наші держоргани».

Основними завданнями громадського сектору в цьому процесі будуть наступні:

- Відновлення та впровадження механізмів місцевої демократії;
- Налагодження механізмів діалогу між владою, бізнесом, громадою;
- Експертна консультативна роль з широкої низки питань залежно від діяльності ГО;
- Надання відповідних послуг, делегованих громадському сектору від держави;
- Пропозиції зі внесення змін до законодавства та контроль і адвокація імплементації змін;
- Участь у визначенні стратегій відновлення з урахуванням потреб усіх зацікавлених сторін;
- Контроль за діями влади, зокрема за забезпеченням прозорості розподілу коштів та процедур прийняття рішень стосовно відновлення.

Це ж на відновлення будуть іти величезні кошти. Ну, значні кошти. Я думаю, що європейські країни будуть сподіватися, що громадський сектор принаймні буде такими watchdog, спостерігачами за тим, щоб ці кошти витрачалися цільово і результативно. Р2, Чернівецька обл.

У тому, щоб місцеві ради не забували про певні вікові і соціальні категорії, які знаходяться в територіальних громадах, а розуміли, що саме громадський сектор може бути оцим містком донесення думок, пропозицій і потреб до органів місцевого самоврядування. Р6, Волинська обл.

Тут треба говорити не тільки про відновлення матеріально-технічне, територіальне, ..., а і відновлення психологічне. Відновлення соціальної згуртованості, ...підтримка усіх цих рухів самоорганізації, волонтерських. Р12, Луганська обл.

Опитувані представники ГО з окупованих та звільнених територій наголошували, що в їхніх випадках першочерговим завданням є участь у інформаційній складовій відбудови громад, тобто у процесах розбудови регіональних ідентичностей, подоланні зовнішніх та внутрішніх міфів та стереотипів (зокрема, про «проросійськість» їхніх регіонів), кристалізації шляхом діалогу всередині громад векторів майбутнього відновлення.

Відповідно, **серед головних викликів**, які в майбутньому можуть постати перед громадським сектором, учасники групового обговорення виділяли:

- Складнощі з підбором персоналу/відсутність людських ресурсів.
- Відсутність довгострокових проєктів (більших за пів року).
- Військова ситуація, інтенсивність ракетних обстрілів, руйнування інфраструктури, які впливають на роботу організацій. Особливо в сфері освіти.

«У нас были запланированные нормальные вебинары, такая работа систематичная. И всё же поломалось, потому что у людей света нет просто-напросто. Они не присоединяются»..

- Неможливість аналізувати роботу, її вплив на бенефіціарів, як наслідок відсутності довгострокових проєктів.

«Так, турбує відсутність зараз, дійсно, програм, які би працювали принаймні хоч би там пів року або рік. Тому що у нас специфіка нашої діяльності потребує якогось відслідковування і роботи. Тому що в короткостроковій перспективі неможливо оцінити зміни, наскільки там стабілізувався стан, наприклад, дітей і до чого готові далі вчителі, і які їхні потреби»..

- Зниження актуальності вебінарів, як інструменту для освітніх програм. Найбільш корисними та затребуваними наразі є менторські програми.
- Складнощі з переформатуванням проєктів та затвердженням їх з донорами (не завжди донори погоджуються на змінений формат, довгий процес перемовин з донором).
- Проводиться робота з досліджень, але під них немає проєктів на майбутнє.

«Ми зараз завдяки «Єднанню» готовимо дослідження, але ми розуміємо, що поки ми його готуємо, то вже пройде час і все одно, тобто далі, не має якоїсь програми, яка би покривала запит на результати цього дослідження».

- Ефективність використання донорської допомоги. Наразі будується модель використання донорської допомоги та її розподілення. Мета створення моделі не тільки

використання в рамках однієї організації. Задачею є побудова моделі, яку можна буде масштабувати на весь громадський сектор країни і ділитися нею зі всіма організаціями.

«... зараз, якщо нам дають гроші і нам ще будуть давати на відбудову, так, але це не буде продовжуватися довго. І це не буде продовжуватися завжди. І тому використати той ресурс, який ми маємо зараз, будемо мати після перемоги, максимально ефективно на користь нашої країни, на користь наших громадян, на користь відбудови, розвитку, ось це я бачу найбільший виклик».

- «Недобросовісна конкуренція» – коли організації працюють відокремлено, намагаючись показати, що вони найкращі, відмовляючись від діалогу та співпраці з колегами з інших організацій.
- Втрата майна, документів та складнощів, пов'язаних з релокацією розглядалися гіпотетично. Причиною може стати зміна лінії фронту або напад армії Росії на тиліві території.

«Тобто ми завдяки реалізації грантів до війни трошечки нажили майна дорого вартісного майна. І ми розуміємо, що якщо вдруг прийдеться переїжджати, ми це не зможемо забрати. Тому що ми будемо забирати саме необхідне. А якесь таке дороге обладнання воно залишиться і прийдеться потім знову десь наживати це все».

- Втрата репутації. Причина – неякісна робота організацій громадського сектору, внаслідок великої кількості проєктів та нестачі кваліфікованого персоналу.

«Мне кажется, некоторые организации проходят искушение деньгами сейчас. Когда возможностей очень много, набирают безумное количество проєктов. Страдает качество. Ну, я просто вижу такие организации. И это такой очень большой риск репутационный для организации, ну я для общего дела».

Під час глибинних інтерв'ю і фокус груп було помітно, що практично всі представники ГО відчують свою спроможність брати участь у процесах відновлення України. Роль своєї організації більшість бачать у наданні експертизи в сфері своєї діяльності, передачі досвіду, навчанні менш досвідчених організацій та активістів на місцях, побудові діалогу з владою, впровадженні механізмів місцевої демократії та участі в розбудові мереж громадянського суспільства.

Ми слідкуємо за тенденціями, продовжуємо вивчати міжнародний досвід, тому ми точно готові розглядати з точки зору європейського досвіду відбудову країни, залучення експертів. Тобто оцей експертний досвід, для того щоб не робити помилок, які у нас виникали під час радянської забудови, брати все найкраще у Західній Європі. Нам хіба що треба підтримка, щоб ми знову стали командою, і ми готові адмініструвати от такі експертні проєкти, залучати спеціалістів, якщо треба, проводити навчання для виконавців, які по факту будуть розробляти ці плани. Р7, Чернігівська обл.

Серед основних напрямків діяльності в майбутньому під час фокус групи було виділено наступні:

- 1) Співпраця з міжнародними донорами без посередників – пряме партнерство. Що дасть можливість пропонувати довгострокові проєкти та планувати більш системну та стратегічну діяльність.

- 2) Подальша робота організацій громадського сектору, яка заміщає діяльність державних органів, у випадку коли вони не виконують свої функції чи працюють не в повному обсязі.
- 3) Фокус діяльності буде зміщуватися в напрямку планування та реалізації проєктів відновлення та розбудови, а також функціонування в сферах, на які наразі і в перший час повоєнного періоду центральні органи державної влади будуть приділяти менше уваги (наприклад, сфери освіти та охорони здоров'я).

«Із того що я чую, принаймні в публічному секторі, йдеться або задоволення потреб на мілітарі, і це зрозуміло, да. Або йдеться про порушення прав людини. І це теж зрозуміло, тому що ми у війні. Але є і більш, ну, як би не менш такі важливі питання, там, освіти, здоров'я і відбудови, фактичної відбудови і того як ми будемо жити далі».

- 4) Розробка національних програм співпраці між організаціями громадського сектору в повоєнній Україні;
- 5) Формування комунікаційних програм між громадським сектором і донорами.

«І набираємося експертності в гуманітарній сфері. Саме для того, щоб на момент відбудови мати і певну експертність, і контакти, щоби знайти своє найкорисніше місце для відбудови держави. Ми наразі не знаємо, що це буде, але маючи можливість набиратися досвіду, контактів і вибудовувати свої процеси ефективними, то як би з баченням того, щоб знайти в подальшому своє найкорисніше місце».

- 6) Розробка стратегій повоєнної розбудови країни в конкретних секторах вже зараз та залучення до цього процесу громадського сектору.

«...хотілося би принаймні, можливо, якщо це не план нашого сектору, то принаймні, щоб нас почули з точки зору вибудови якихось моделей поствоєнної розбудови в конкретних секторах, в яких працюють наші організації. І потім об'єднання цих моделей і їхнє реальне впровадження».

- 7) Підготовка до розробки стратегій розвитку та відбудови країни (проведення досліджень, навчання тощо).
- 8) Розробка системи контролю над використанням особистих зав'язків для отримання та декларативної реалізації проєктів, а також механізмів заохочення для організацій громадянського суспільства за критеріями якісно виконаних проєктних зобов'язань.

«Для той практической деятельности, которую люди проводят, и в ходе практической деятельности учатся и развиваются организации, должна быть какая-то система финансового поощрения. То есть, если ты добиваешься результатов, то ты должен быть поощрён. Потому, что мы видим со стороны доноров часто и другие примеры. Когда, если ты хороший коммуникатор, например, но плохой дуер, но ты успешный человек. Или у тебя очень хорошие связи, а делаешь ты так вот не для конечного потребителя. Всё равно ты успешный. И это плохие нормы».

Під час групового обговорення було висловлено важливу думку про те, що зміни в забезпеченні діяльності ключових сфер життя країни, які відбулися внаслідок повномасштабної війни, є новими можливостями в розбудові демократичного європейського суспільства.

«... На самом деле, что вот эта вот война и вот эти страшные вещи, которые происходят, для страны это возможность. Для нашей сферы это возможность наконец выдохнуть и сказать, что давайте посмотрим нормальную, в нашей сфере, нормальную европейскую страну».

За результатами опитування, кожні чотири з п'яти громадських і благодійних організацій України планують долучитися до громадських ініціатив у відбудові інфраструктури після війни. Точно такі плани мають 52.4% і скоріше за все планують долучитись – 27.6%. Представники новостворених організацій більш категорично висловлюються на користь участі у відбудові.

Таблиця 8.1 Плани долучитися до громадських ініціатив у відбудові інфраструктури після війни

(% серед ГО/БО, створених до 24.02.2022, n=1003 і новостворених ГО/БО, n=516)

	ГО/БО, діючі до 24.02.2022, n=1003	ГО/БО, створені після вторгнення, n=516	Всі ГО/БО n=1519
Так, цілком	50.3	56.4	52.4
Скоріше так	29.8	23.4	27.6
Скоріше ні	11.5	11.2	11.4
Ні	8.4	8.9	8.6

Разом із тим, серед ГО/БО, які планують долучитись до відбудови після війни, існує значна потреба у нових навичках або підвищення рівня кваліфікації працівників для участі в ній. Про це повідомляють 82.5% організацій, які діяли до вторгнення і 79.9% новостворених ГО/БО, загалом - 81.6%.

Таблиця 8.2 Наявність потреби у нових навичках або підвищення рівня кваліфікації працівників для участі у відбудові інфраструктури після війни

(% серед ГО/БО, створених до 24.02.2022, n=804 і новостворених ГО/БО, n=412, які планують долучитися до відбудови)

	ГО/БО, діючі до 24.02.2022, n=804	ГО/БО, створені після вторгнення, n=412	Всі ГО/БО n=1216
Так, цілком	50.0	57.3	52.5
Скоріше так	32.5	22.6	29.1
Скоріше ні	9.6	8.5	9.2
Ні	8	11.7	9.2

На прохання, за можливості, сформулювати запит щодо потрібних навичок, кваліфікації або компетенцій, які ГО/БО хотіли б наростити для участі у відбудові інфраструктури після війни, було названо понад 40 різноманітних напрямків. Водночас найбільш поширеною була невизначена відповідь, яку надали 22% опитаних представників організацій. Тобто організації планують взяти участь у відбудові, але поки що не знають, як це зробити і як підготуватися до участі у відбудові. Деякі організації прямо просять розповісти, що треба буде зробити і як вони можуть долучитись до цього процесу відбудови, виходячи із власної спеціалізації.

Звертає увагу, що серед навичок, кваліфікації або компетенцій, яких не вистачає для відбудови України, дуже часто називають такі, які не мають спеціалізації у сфері відбудови, а скоріше стосуються загальних внутрішніх питань функціонування БО/ГО. Наприклад, менеджмент, фандрейзинг, грантрайтинг і грантменеджмент, різноманітна звітність, юридичні і бухгалтерські знання, цифрова і комп'ютерна грамотність, робота в команді, знання мов тощо. Найбільше громадський сектор цікавлять знання щодо роботи ГО/БО, в контексті їхнього застосування до галузі відновлення, міжнародний досвід відбудови і успішні кейси.

Серед більш вузькоспеціалізованих знань, найбільш затребуваними є:

- з'ясування потреб і нарощування компетенції в сфері реабілітації і соціально-психологічної підтримки військових, їхніх сімей і населення, яке постраждало від війни;
- спеціалізовані знання у будівельній галузі, фінансуванні будівництва та закупках. Також звучали потреби у навичках контролю за використанням коштів і запобіганню зловживань;
- необхідними є інженерні, технічні, інфраструктурні знання та професійні навички. При цьому організації готові або самі навчатись, або запрошувати фахівців в цих сферах (тоді потрібні навички по їхньому пошуку і відбору), або долучатись до підготовки необхідних фахівців;
- важливою в контексті відбудови вважається комунікація і співпраця з державними і місцевими органами влади;
- екологічні знання, екологічна оцінка пошкоджених територій, охорона довкілля;
- урбаністика, архітектура та дизайн, благоустрій міста, а також урахування під час відбудови принципів безбар'єрності;
- енергетика і енергозбереження;
- цивільне / гуманітарне розмінування і очищення територій. Опис параметрів зруйнованого майна, перелік першочергових об'єктів для відновлення.

Таблиця 8.3 Запит щодо потрібних навичок, кваліфікації або компетенцій

(% серед ГО/БО, створених до 24.02.2022, n=663 і новостворених ГО/БО, n=329, які планують долучитися до відбудови і мають потребу у нових навичках / підвищення кваліфікації працівників для цього)

	ГО/БО, діючі до 24.02.2022, n=663	ГО/БО, створені після вторгнення, n=329
Важко сказати	22.0	21.5
Організаційний і проєктний менеджмент, ведення адміністративної і організаційної роботи	10.5	10.3
Підвищення розуміння потреб і компетенції в сфері реабілітації, соціальної роботи і психологічної підтримки	8.7	6.6
Навички складання міжнародних / українських грантів, вигравання проєктів, грантрайтинг і грантменеджмент	8.1	11.8
Фандрейзинг, залучення інвестицій, фінансування, краудфандинг	7.7	10.6
Знання у будівельній галузі, фінансування будівництва та закупки	6.6	6.3
Залучення і співпраця з міжнародними партнерами	6.5	12.1
Юридичні питання, правові норми	6.0	13.0
Цифрова і комп'ютерна грамотність, нові технології	5.4	2.4
Навички для командування і роботи з волонтерами, командна робота	5.3	7.3
Комунікації з бенефіціарами, партнерами, фондами	5.3	3.9
Бухгалтерські питання, фінансова звітність, фінансовий аудит, економічні знання	5.0	8.5
Інформаційні навички, медійність, PR, маркетинг	4.5	6.3
Комунікація і співпраця з державними і місцевими органами влади	4.1	5.4

	ГО/БО, діючі до 24.02.2022, n=663	ГО/БО, створені після вторгнення, n=329
Інженерні, технічні, інфраструктурні знання та професійні навички	3.6	2.4
Налагодження співпраці, побудови коаліції	3.5	4.5
Інформація про механізми відбудови і як ГО/БО може долучитися до відбудови	2.9	1.8
Організаційна спроможність	2.7	0.9
Соціальне підприємництво, соціальні послуги	2.1	1.2
Досвід інших організацій, успішні кейси відбудови	1.7	2.7
Екологічні знання, екологічна оцінка пошкоджених територій, охорона довкілля	1.7	0.9
Ефективне інформування населення, інформаційна обізнаність	1.4	0.3
Шляхи підвищення якості освіти, інноваційні методи освіти, дистанційна освіта	1.4	0.9
Стратегії розвитку, стратегічне планування	1.1	2.7
Урахування сучасних потреб людей / вразливих груп, безбар'єрність	1.1	0.6
Навчання іноземним мовам	1.1	2.1
Енергетика і енергозбереження	1.1	0.9
Урбаністика, архітектура та дизайн, благоустрій міста	0.8	0.9
Цивільне / гуманітарне розмінювання, саперна підготовка	0.8	0.3
Пошук спеціалістів, які будуть налагоджувати процеси, будувати	0.8	0.6
Розвиток демократизації суспільства, відбудова інститутів місцевої демократії, формування громадянського суспільства	0.8	0.0
Євроінтеграція, відповідність стандартам Євросоюзу	0.8	0.0
Участь у відборі наступної каденції органів влади, контроль влади, державне управління	0.8	0.0
Опис параметрів зруйнованого майна, перелік першочергових об'єктів для відновлення	0.6	0.0
Лідерство	0.6	0.0
Медіаграмотність	0.6	0.0
Боротьба з корупцією	0.5	0.0
Патріотичне виховання	0.5	0.3
Техніка і правила безпеки	0.5	0.3
Медіація	0.3	0.0
Земельні питання	0.3	0.0
Стресостійкість	0.3	0.9
Медичні навички, навчання тактичній медицині	0.3	2.1
Тайм-менеджмент	0.2	0.6
Інше	3.2	3.9

Загалом 87.7% громадських і благодійних організацій України планують долучитися до громадських ініціатив у гуманітарній допомозі після війни. Це навіть більше ніж охочих долучитись до відбудови. Точно такі плани мають 57.2% і скоріше за все планують долучитись – 30.5%. Представники новостворених організацій більш категорично висловлюються на користь участі у гуманітарній допомозі після війни.

Таблиця 8.3 Плани долучитися до громадських ініціатив у гуманітарній допомозі після війни

(% серед ГО/БО, створених до 24.02.2022, n=1003 і новостворених ГО/БО, n=516)

	ГО/БО, діючі до 24.02.2022, n=1003	ГО/БО, створені після вторгнення, n=516	Всі ГО/БО n=1519
Так, цілком	52.6	66.1	57.2
Скоріше так	33.2	25.2	30.5
Скоріше ні	7.9	4.8	6.8
Ні	6.3	3.9	5.5

Порівняно із відбудовою і участю в гуманітарній допомозі після війни, відносно менш масштабними виглядають плани ГО/БО вносити додаткові кошти у відбудову країни після закінчення війни. Тим не менш, загалом дві третини організацій планують взяти участь в цій активності, 59.6% серед тривало діючих ГО/БО і 77.5% серед новостворених.

Таблиця 8.3 Наявність планів вносити додаткові кошти у відбудову країни після війни

(% серед ГО/БО, створених до 24.02.2022, n=1003 і новостворених ГО/БО, n=516)

	ГО/БО, діючі до 24.02.2022, n=1003	ГО/БО, створені після вторгнення, n=516	Всі ГО/БО n=1519
Так, цілком	23.2	38.4	28.4
Скоріше так	36.4	39.1	37.3
Скоріше ні	21.5	11.6	18.2
Ні	18.8	10.9	16.1

